

DIN
CUPRINS

Pagina 2

- ACTUALITATEA PENTRU TINERET
- Ateneul Român — un secol de existență
- Concurs literar vilcean
- În premieră : A-ripi românești

- Artistul tânăr la maturitate
- Mădălin Voicu : „Cel mai important lucru, pentru un dirijor, e să fie cinstit cu orchestra și publicul“

Pagina 3

Pagina 5

- Cronica literară de Al. Piru
- Romanul și scenariul
- Raportări la universal
- Blaga — cosmologia între poezie și filozofie

- Patrie, iubire eternă
- Poeme de Florentin Popescu
- Teatru de George Chirilă

Paginile 6-7

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

tinerețului

Anul VIII

Nr. 26 (353)

12 pagini — 3 lei

Simbătă

2 iulie

1988

Însemne ale muncii

Săptămîna pe care o incheiem este definită de evenimente politice de o deosebită însemnătate între care se înscriu Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste precum și lucrările Sesiunii Marii Adunări Naționale, care au adoptat într-o deplină, exemplară unanimitate hotărîri ce vizează înlăptuirea cu succes a obiectivelor strategice și a programelor adoptate de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului.

În spiritul umanismului funciar al societății noastre, promovat cu consecvență de la Congresul al IX-lea al P.C.R., au fost adoptate prevederi privind majorarea retribuțiilor tuturor categoriilor de oameni ai muncii, asigurîndu-se, și astfel, o cit mai deplină concordanță între calitatea efortului social și recunoașterea sa în planul ridicării vieții materiale și spirituale a fiecărui om al muncii. Sintem pe deplin conștienți că aceasta reprezintă o nouă și elocventă dovadă a umanismului societății noastre, așa cum sintem la fel de încredințați că efortul financiar pe care îl face societatea trebuie să fie răsplătit printr-o muncă tot mai asiduă, tot mai tenace, prin realizări de cel mai înalt nivel în înlăptuirea sarcinilor de plan pe acest an și pe întregul cincinal 1986-1990.

O dată mai mult, au fost relevate forța și superioritatea, dinamismul și sănătatea economiei naționale, a fost certificată justetea profundă a politicii economice, a liniei generale a partidului și statului nostru, la elaborarea, fundamentarea și înlăptuirea căreia rolul decisiv îi revine tovarășului Nicolae Ceaușescu, politică ce răspunde pe deplin intereselor vitale ale întregii noastre națiuni socialiste, „SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC“

(Continuare în pag. a 11-a)

Modernul cotidian : Casa de Cultură, a Științei și Tehnicii pentru Tineret din Rimnicu Vilcea

Fulgurări

Semnul

A și trecut vara.
Măr despicat. În carnea lui rece
un vierme de alabastru se iscălește încet
cu voluptuoasă migală.
O siglă-n mișcare arzîndu-mi retina.
Materia signata.
În locul iubirii un poem de iubire
imitînd pe cerul acestei zile
iscălitura fulgerului
urma fierbinte
semnul trecerii tale prin aceste cuvinte.

DANIELA CRĂSNARU

Dacă privim scurt în istoria noastră numai două sute de ani — ce înseamnă două veacuri față de mai bine de două milenii? — apar evidente, într-un anume fel, cîteva elemente cu semnificație aparte: 1784 — Revoluția românească condusă de Horea, Cloșca și Crișan (spun românească pentru că, așa cum se știe, ea a avut ecouri și urmări în tot spațiul românesc) — o generație. 1821 — o altă mișcare revoluționară, o altă generație. 1848 — alte idealuri sociale și naționale căpătînd contur. O nouă generație. Apoi generația sublimului act al independenței românești. Continuăm cu generația Marii Uniri, a intrupării depline a ființei na-

ționale. Urmează generația eroică a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. După aceea, generația noastră. Generația celei mai

implică o nouă dimensiune a realului. Mult mai umană și mai umanizată. În care cetățeanul abstract, simplu component al societății, a devenit, devine, un tovarăș de

în recenta Expunere cu privire la perfecționarea activității organizatorice, ideologice și politico-educative, în vederea creșterii rolului conducător al partidului în întreaga viață economico-socială, teză care teoretizează importanța maximă pentru viitorul României a formării unei tinere generații cu înalte cunoștințe revoluționare, cu o înaltă cultură. Căci numai așa se poate accede, în mod real, la condiția libertății. Se poate institui un ideal adevărat, pe măsura timpului și a omului care-i zămislește conturul, zămislindu-se și pe sine. Mai bun.

VASILE PREDĂ

Generație și ideal

lungi perioade de pace din istoria românească.

Este, cu siguranță, o șanță să te naști și să trăiești într-o vreme de pace. O vreme efervescentă, de înflorire a unei civilizații. În care sentimentul prezentului

aspirație și faptă. Un om nou. Cu o cultură nouă. O educație pe măsură. Iată de ce considerăm de o importanță cu totul deosebită teza formulată de secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu,

Pagina 9

- Dezbaterea noastră
- EDUCAȚIA PATRIOTICĂ — VOCACȚIE MEREU ACTUALĂ A LITERATURII ROMÂNE

■ Inscripții în timp

- Mihai Beniuc, un poet al tuturor
- Șerban Cioculescu sau modestia marelui cărturar

Pagina 10

Pagina 11

- Serialul nostru : Borges despre Borges
- Popasuri : Colonia, străveche urbe romană
- Tabela de marcaj

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI

AGENDA • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

Ateneul Român — un secol de existență

Uniunea Arhitecților a organizat la sediul Institutului de arhitectură „Ion Mincu”, conferința „Ateneul Român — un monument al culturii românești”, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la inaugurarea acestui edificiu cultural monumental din București. Construit între anii 1886 și 1888, pe bază de subscripție publică, prin stăruința lui Constantin Esarcu, după planurile arhitectului A. Galleron („Dați un leu pentru Ateneu” — a rămas în conștiința epocii, iar casa de bani în care s-au strins fondurile se păstrează la Muzeul „Gh. Tătărescu”), Ateneul a fost locul unor importante manifestări culturale, politice și artistice. În sala de concerte a Ateneului au concertat renumiți interpreți și au dirijat dirijori de reputație mondială. Prof. dr. arh. Gheorghe Curinschi Verona și dr. arh. Andrei Pănoiu au prezentat interesante referate urmărind cu multă atenție de un public numeros: arhitecți, cercetători, studenți. (F.P. MICȘAN).

„Militantism și patriotism”

Continuând tradiția unor cuprinzătoare și necesare întâlniri-dezbateri, Muzeul Literaturii Române a fost gazda manifestării cu genericul **Militantism și patriotism în literatura română**. Dedicată creației pașoptiste, acțiunea s-a bucurat de participarea unor personalități ale culturii noastre: I.C. Chițimia, Paul Cornea, Mircea Malița, Ioan Talpeș, Theodor Vărgolici, Elvira Ivașcu, Matei Gheorghiu.

Cenacluri

Între 30 iunie — 1 iulie s-a desfășurat, la Reșița, **Consfătuirea pe țară a cenaclurilor literare**, la care au fost prezenți reprezentanți din județele Alba, Hunedoara, Arad, Caraș-Severin, Mehedinți, Timiș, Sibiu. A avut loc dezbateri intitulată **Chipul muncitorului, om înaintat al zilelor noastre**, reflectat în literatura contemporană. La diversele acțiuni literar-artistice au luat parte scriitorii **Anghel Dumbrăveanu, Mircea Tomuș, Cornel Ungureanu, Ion Mircea, Mircea Braga, Victor Atanasiu, Octavian Doctin, Marius Tupan, Ion Popop, Eugen Evu, Ion Meșoiu**.

Concurs literar vilcean

În cadrul complexului de manifestări politice, ideologice și cultural-artistice „Memorial Bălcescu” s-au desfășurat, la Rm. Vilcea, lucrările celei de-a XI-a ediții a **Concursului interjudețean de poezie patriotică** pur-

tind numele marelui cărturar și revoluționar. Sub președinția poetului **Mircea Ivănescu**, juriul a acordat premii următorilor participanți: **Ion Drăgușanul (I), Florin Grigoriu (II), Traian Săsarman (III), Dumitru Bălă** (premiul SLAST și al gazetei „Orizont”), **Ion Conac** (premiul revistei „Argeș”), **Geo Călugăru** (premiul revistei „Luceafărul”), **Nicolae Alexan** (premiul revistei „Ramuri”), **Rafila Radu** (premiul revistei „Transilvania”), **Vasile Muste** (premiul revistei „Tribuna”), **Silvania Ardeleanu** (premiul revistei „Vatra”), **Ligia Stan** (premiul Comitetului județean Vilcea al U.T.C.), **Nicolae Zărnescu și George Achim** (premiul Societății literare „Anton Pann”), **Ioan Stelian și Ion Radu Zăgreanu** (premiul Societății de științe filologice din R.S.R. — filiala Rm. Vilcea), **Mihail Ion Vlad și Gheorghe Stănescu** (premiul Muzeului memorial „Nicolae Bălcescu”). Au obținut mențiuni: **Gabriela Ciobanu, Augustin Popescu, Gheorghe Ion Păun și Gheorghe Mihai**. Premiile sunt oameni ai muncii din diferite zone ale țării. La manifestările cu caracter literar, între care o reușită a constituit-o colocviul **Bălcescu — erou literar**, au participat: poezii **Mircea Ivănescu, Gheorghe Smeoreanu și Petre Tănăsoaica**, istoricul **Horia Nestorescu-Bălcescu**, dramaturgul **Doru Moțoc, Ioan Barbu**, secretar responsabil de redacție la gazeta „Orizont”, prof. **Ioan Șt. Lazăr**, instructor principal la Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă Vilcea, criticul literar **Constantin Sorescu**. În prezența creatorilor de literatură a avut de asemenea loc colocviul **Contribuția lui Nico-**

lae Bălcescu la revoluția română din 1848. Au vorbit profesorii: **Dumitru Andronic** (directorul Arhivelor Statului, filiala Vilcea), **Nicolae Bănică-Ologu** (directorul Muzeului memorial „Nicolae Bălcescu”), **Iulian Postelnicu** (prof., Școala cu clasele I—X Stoilești) și **Sergiu Purece** (directorul Muzeului județean Vilcea).

În premieră: Aripi românești

Se caută și se izbutesc formule originale de spectacole în care arta interferează în mod fericit cu sportul și cu tehnica de ultimă oră. Un astfel de spectacol s-a desfășurat recent pe stadioanele din trei orașe — **Petroșani, Brad și Deva** — inițiat cu ocazia Zilei Aviației pe locurile unde s-a născut aviația din România. Intitulată sugestiv **„ARIPI ROMÂNĂNEȘTI”**, manifestarea a fost organizată în cinstea acestei sărbători de către Aeroclubul Român, Teatrul din Deva și Clubul Sporturilor Tehnico-Applicative din București și a cuprins: demonstrații de lansări de rachete, (Silvestru Moraru, campion mondial), demonstrații de zbor cu aeromodele telecomandate (echipa condusă de Octavian Luca), zboruri cu deltaplan (George Craioveanu, performerul acestei ramuri sportive în România) și lansări cu parșuta. Aceste momente de înaltă măiestrie sportivă au fost completate cu intermezouri artistice oferite de actori și cântăreți. De remarcă succesul deosebit de care s-a bucurat această formulă de spectacol, urmărit în premieră

la noi de aproape 20 000 de spectatori din orașele amintite și care va continua în această vară și în alte localități ale țării. (F.P. MICȘAN).

Expoziție

În localul Teatrului Foarte Mic este găzduită expoziția de pictură a lui **Ciprian Bonciocat**. Pictorul, doctor în științe medicale, membru al Cenaclului de artă plastică „I. Tuculescu” al Clubului Sindicatelor Sanitare din București, a participat la expoziții colective, a avut câteva expoziții personale, a obținut premii la etapele municipale din cadrul Festivalului Național „Cintarea României”. Tablourile sale sunt ipostaze ale spațiului însuși, plasat în eternitate — așa cum pune în evidență prezentarea făcută de **Radu Ionescu**.

Debut

La Piatra Neamț, în ziua de 1 iulie, a avut loc lansarea romanului de debut al lui **Vladimir Tescanu**, intitulat **Palimpsest** (Ed. Cartea Românească). Despre cartea tinărului scriitor au vorbit: **Cristian Livescu, Mircea Nedelciu, Adrian Alui-Gheorghe, Daniel Corbu, Aurel Dumitrescu**.

Fascinația, cred că asta este una din caracteristicile picturii **Rodicăi Lazăr**. Balerina, Fata cu vioara, Maci, Deltă, Cai, Hambar cu porumbel, Cale, Violonistă, Natură statică, Corăbii sint câteva dintre pinzele sale găzduite recent de Galeria „Simeza”. De la imaginea superbel balerine sfidând prin suptele și mișcare legile gravitației, la corabia plutitoare, de la fuga sălbatică a cailor, la buchetul primăvăratec de flori, de la zborul involt al porumbeilor, la instrumentul muzical, pictorița ne cucerește prin rafinamentul său deosebit. Pictorița a sensibilității cromatice, exigentă față de actul creației, **Rodica Lazăr** trage parcă o pinză peste pinzele sale, estompind până la nuanță culorile discrete. O prezență frumoasă, care ne-a oferit un spațiu emoțional rafinat susținut de culoare, aceasta este **Rodica Lazăr**. (A. ȘANDRU).

Lecturi fundamentale

Alecu Russo — „Cintarea României”

Viața lui **Alecu Russo**, toată, s-a întrușchizat ca o existență literară. Tipică pentru prima jumătate a secolului al nouăsprezecelea cînd idealul romantic infierbînta mințile cele mai luminate ale tinerilor și cînd luciditatea în conduită și program revoluționar se însoțea bogat cu arderea unei virste ce n-avea să-i mai părăsească pe aproape toți croii acelei vremi de vișor și inseninare. Literatul **Alecu Russo** a fost un foarte bun fiu al timpului său. Nimic, nimic, nimic nu l-a putut muta cu nici un milimetru, în convingeri și purtări, din tumultul acelor ani „de la patrușopt”. Se poate spune că **Alecu Russo** și congenerii săi au săvîrșit o epocală revoluție și în literatura română, în limba acestei literaturi de luminoasă și nepieritoare expresie latină. Pașoptiștii aveau neostoiit amor pentru faptă — literară și revoluționară. O asemenea faptuire se află și în poemul în proză intitulat **Cintarea României**. Ce adîncă și patetică, ce tînguitoare, emoționantă și urnitoare și întorcătoare și răsucitoare de destin acest poem care-a putut fi, iată, o bătaie de gong pentru o întreagă conștiință națională. „Îți voi descoperi o mare taină literară, îi scria Vasile Alecsandri lui Alexandru Odobescu. **Cintarea României**, publicată în jurnalul meu, a fost compusă în limba franceză de A. Russo și tradusă în românește de N. Bălcescu”. Poemul în proză **Cintarea României** cunoaște o primă formă în 1850 și este publicat în revista **România viitoare**, împreună cu o „Precuvintare” scrisă de **Bălcescu**. Discreția autorului — s-a discutat mult asupra paternității acestui text — este încă un exemplu de conduită literară, de modestie și cumpătate, de reflecție și adîncime, de ardere de tot, atunci cînd e vorba de sentimente scumpe tuturor, reunite în ceea ce se numește, atît de tulburător, dragostea de patrie.

Însemne ale muncii

(Urmare din pag. 1)

elaborată și tradusă în viață numai cu poporul și numai pentru popor.

Tocmai pe această bază trainică a marilor noastre împliniri și izbînzi avem dreptul și datoria să respingem cu hotărîre orice încercare de imixtiune, sub orice formă s-ar manifesta, în problemele noastre interne. Aceste modality, mai mult sau mai puțin deghizate, de a abate atenția opiniei publice din unele țări de la problemele vitale reale și, nu în ultimul rînd, grave care se manifestă

în economia și în societatea acestora, nu slujesc și nu vor putea în nici un caz sluji cauzei socialismului, colaborării, păcii.

Popor liber, popor suveran, popor demn, mindru și unit, în jurul partidului, al secretarului său general, **t o v a r ă ș u l Nicolae Ceaușescu**, poporul român acționează cu toată fermitatea, cu înaltă mindrie patriotică și revoluționară pentru a înfăptui marile sale opțiuni de prezent și viitor.

Este de la sine înțeles că aici, în primele rînduri ale muncii pentru țară, ei, tinerii, își vor afla

mereu un minunat teren de afirmare și confirmare; formîndu-se și definîndu-se ca personalități pe măsura epocii de glorie pe care o trăim și o făurim; așa cum este la fel de bine înțeles că, în primul rînd, tinerii creatori vor afla aici inepuizabile resurse de frumos, adevăr și dreptate, eroul exemplar pe măsura timpului nostru.

Însemnele muncii sint, așadar, azi, mai mult ca oricînd, însemnele identității noastre patriotice și revoluționare.

Ce e nou la teatru Interlocutor azi Lucia Olaru Nenati

directorul Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani

— Care sint, stimată tovarășă directoare, coordonatele activității teatrale aici, la Botoșani, într-un teatru ce poartă numele poetului național — creator de geniu ce s-a manifestat și în domeniul acestei străvechi arte?

— Firește, activitatea noastră stă sub semnul de aripă al spiritului eminescian întins, s-ar putea spune, deasupra întregului oraș, întregului meleag. Trebuie să vă spun că Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani este o instituție cu tradiție în domeniu — împlinște în toamna aceasta 30 de ani — continuînd vechi obișnuințe teatrale, vechi propensiuni pentru teatru (acum 140 de ani, botoșănenii mergeau la spectacolele de teatru ale trupei lui Costache Caragiale). Vom intra deci în cel de-al cincisprezecelea deceniu de teatru românesc la Botoșani și se cuvine să ne amintim că pe aici au trecut și au slujit teatrul mari personalități ale scenei românești, de la cele din trupele de vremea adolescenței lui Eminescu pînă la **Toni Bulandra, Lucia Sturdza Bulandra, Ion Manolescu**, apoi, mai încoace, mulți dintre actorii care astăzi sint mîndria teatrului românesc.

— Fără îndoială, din repertoriul acestui teatru nu lipsese nici spectacolele „Eminescu”...

— Întotdeauna, în programul teatrului nostru am avut, ca semn de perpetuă cinstire a celui răsarit pe aceste locuri și care a iubit atît de mult scena, teatru eminescian sau teatru legat de activitatea lui Eminescu. Acum, de pildă, pregătim o nouă interpretare a fragmentelor dramaturgice ale lui Eminescu — puse în scenă, cîndva, tot la Botoșani. Am intitulat aceste fragmente, ce evocă momente esențiale din istoria noastră națională, „Intemeietorii”. Totodată, în permanență, actorii își perfectează recitalul din poezia eminesciană. Tinărul actor **Dan Puric** a realizat un recital original închinat idcii de destin eminescian.

— Tot din repertoriul curent al teatrului, ce ne puteți menționa?

— Mergem pe cele trei direcții atît de necesare unui teatru cu activitate complexă și cu un public divers și avizat: promovarea dramaturgiei românești contemporane, valorificarea restituirilor dramaturgice (ne gîndim chiar la organizarea unui festival teatral pe această temă), promovarea dramaturgiei universale purtătoare a unui profund mesaj umanist. Să notăm, deci, premiera absolută „Zăpezile de altădată” de **D. Solomon**, „Mobilă și durere” de **T. Mazilu**, „Sluga la doi stăpîni” de **Carlo Goldoni**, „Cercul în patru colțuri” de **V. Kataev**, „Romco și Julieta la Mizil” de **G. Ranetti**, „Mătrăguna” de **Machiavelli**, recitalul de pantomimă „Jocul” de **Dan Puric**. Ne preocupăm, de asemenea, pregătirea unei piese de Shakespeare și lansarea unui tinăr dramaturg...

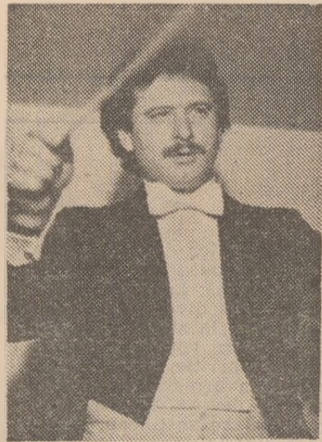
— Sînteți preocupați de restituirile dramaturgice. Ce înseamnă ele în concepția oamenilor de teatru de aici?

— Simplu spus, piesa veche în haină nouă. Sau, altfel, strădania noastră de a identifica și prelua elemente de rezistență ale limbajului tradițional, paralel cu defrișarea unor noi zone de expresivitate a actului teatral.

— Montări, premiere, texte vechi și noi, repetiții, piese provenind dintr-un spectru dramaturgic foarte larg. Ce actori tineri își încearcă, aici, talentul și pasiunea în teatru?

— Mulți. Mulți, buni și foarte buni. L-am numit pe **Dan Puric**. Apoi **Roxana Maria Ionescu, Doru Bandol, Ruxandra Bucescu, Adriana Galben, Stan Petrișor**. Și alții. Nume despre care poate încă n-ați auzit, dar veți auzi cu siguranță.

EUGEN MIHĂESCU

Mădălin Voicu

„Cel mai important lucru, pentru un dirijor, e să fie cinstit cu orchestra și publicul“

Dirijorul MĂDĂLIN VOICU s-a născut la București, la 10 iulie 1952, într-o familie cu vechi tradiții muzicale, fiind fiul celebrului violonist Ion Voicu. Urmează Școala de muzică „George Enescu” din București și, apoi, Conservatorul „Ciprian Porumbescu”, pe care îl absolvă în 1976. Din 1977 devine, prin concurs, membru al Filarmonicii „George Enescu” din București, unde activează ca violonist în orchestră și secretar muzical. Debut dirijoral în 1975, apoi cursuri de specializare la Sorrento și Ravello, unde cucerește bursa de merit cu mențiunea „Ottimo”, în 1976. Indrumat de celebrul dirijor Sergiu Celibidache, sub auspiciile Universității din Trier, va con-

duce 41 de concerte ale orchestrei „Olenia” din Craiova. Ulterior va dirija, în repetate rânduri, toate orchestrele din țară, de mai multe ori Orchestra simfonică a Radioteleviziunii și pe cea a Filarmonicii „George Enescu”, fiind dirijor titular al Orchestrei de cameră „București”. A susținut nenumărate concerte peste hotare, bucurându-se ca dirijor de cele mai frumoase aprecieri, fiind considerat un demn reprezentant al tinerei generații de dirijori români, continuator al tradițiilor făurite de Ionel Perlea, George Georgescu și Constantin Silvestri.

— Stimată Mădălin Voicu, iată-vă dirijor de... reporter, într-un interviu în care sper să aflu pentru cititorii noștri multe lucruri interesante! Cum e viața la pupitru?!

— Dacă v-așteptați să spun că totul e numai muzică și poezie, o să vă dezamăgesc! La pupitru nu-i deloc ușor, ba chiar e foarte greu, cind vrei, ca mine și ca toți colegii mei de generație, să aduci ceva nou, specific, în arta dirijorală. E, însă, nevoie de muncă multă, de ani și de răbdare, de căutări și de destulă transpirație și, de ce n-aș spune-o?, de vocație, de talent!

— Vă propun s-o luăm... Andante, de-a fir a păr cum se spune, începând cu începutul. Altfel zis, unde și cum ați apărut pe scenă, prima oară?

— O să rideți, poate, dar am apărut în cel mai firesc chip posibil, la grădiniță, în anii copilăriei, ca toți puștii de ieri, de azi și de mâine! Chestiunea a fost, însă, că am apărut chiar în chip de dirijor, la grupa mijlocie! Provenind dintr-o familie de muzicieni, adoram, firește, muzica și chiar dacă pe vremea aceea mă atrăgea mai mult chitara, începusem să studiez serios vioara. Debutul concertistic efectiv s-a consemnat, însă, pe cind aveam 13 ani și cind, împreună cu tatăl meu, am interpretat, pe scena Filarmonicii din Craiova, „Dublul concert” de Bach, cu mențiunea că eu eram... vioara-nții, iar tata — a doua!

— Dar de ce nu invers, cum ar fi fost mult mai normal?!

— Secretul este că vioara-nții fiind mai grea, tata a vrut să mă oblige la un studiu mai intens și, implicit, la o răspundere mai mare. Și-a reușit, cred, deși, vă repet, pe vremea aceea adoram chitara și serile petrecute cu prietenii de virsta mea, în Parcul Ioanid!

— V-a stimulat debutul concertistic?

— Și da și nu, în sensul că deși m-am bucurat de mult succes, atât în concertul de la Craiova, cit și în lungul turneu prin țară, care i-a urmat, mă atrăgea alt gen de muzică. Așa mi-am înghebat o formație beat, în 1965. Trăiam epoca Beatles și cum muzica lor mă făcea să vibrez, am pus pe roate un grup, apucându-mă de treabă mult mai serios decit se poate crede. Am copiat muzica, am orchestrat, i-am învățat vocile pe colegi, într-un cuvânt gustam din plin și cu toată ființa ceea ce făceam. Inițial, tata nu s-a opus, dar, cind a constatat că lucrurile iau amploare, mi-a spus stop, precizându-mi că nu acesta e drumul meu! Și avea dreptate, mai ales că mă aflam în pragul bacalaureatului și urma examenul de admitere la Conservator. Trebuia să-i las pe Beatles și să mă pun cu burta pe carte, ceea ce am și făcut!

— Bănuieste că la Conservator ați intrat printre primii, nu?!

— Nu! Am intrat cu media 7, respectind, dacă vreți, tradiția familiei, pentru că, veți crede sau nu, veselul adevăr e că tatăl meu, Ion Voicu, a absolvit Conservatorul cu media 7!...

— V-a stins Conservatorul furia aceea beat?

— O să vă povestesc ceva interesant, ceva care ține de măiestria unui dascăl. În facultate am avut norocul să studiez armonia cu profesorul Müller și spun norocul nu numai pentru că este un specialist excelent, dar și sau mai ales pentru că pe mine m-a cîștigat afectiv. Observase repede că învățarea armoniei după formulele clasice mă cam plictisea și, ca să mă captiveze, mi-a dat să armonizez piese din repertoriul... Beatles! Era cu totul altceva și-așa am îndrăgii orele de armonie, profesorul care mi le descoperise și, nu în ultimul rând, rafinamentul beat!

— Dar chitara, dar orchestra dumneavoastră?...

— Ele rămăseseră undeva, în urmă, printre cele mai frumoase amintiri. În anii de facultate am studiat vioara, absolvind, dealtfel, Conservatorul la clasa instrumentală de vioară, pe vremea aceea neexistind o clasă de dirijat.

— Și, totuși, cum ați ajuns dirijor?

— A fost un fel de competitivitate cu tatăl meu. Ca violonist imi era foarte greu, ba chiar imposibil să-l egalez așa că, sfătuindu-mă cu el, am ales dirijoratul, care mă fascina! S-ar putea să zimbiți, dar încă de copil, vă amintiți?, din grupa mijlocie, din anii de liceu apoi, mă atrăgea ideea de a dirija. Acum, însă, cind se pune problema de a deveni un adevărat dirijor, am stat mult în cumpănă. Știam că mă angajez la o profesie de cea mai mare răspundere, în care, dintre cei veniți, doar foarte puțini sînt alesi! Dar m-am încumetat și am debutat pe scena Filarmonicii din Ploiești, la 23 de ani, dirijind „Simfonia a IV-a” de Beethoven. Orchestra a fost entuziasmată — ceea ce pentru mine a contat cel mai mult —, publicul m-a primit cu multă căldură, iar critica muzicală a avut numai cuvinte de laudă. Făcusem primul pas cu bine și asta m-a încurajat...

— O clipă, vă rog! Imi spuneți că orchestra a fost entuziasmată și asta mi se pare, într-adevăr, foarte important. Dar, prin ce credeți că ați entuziasmat-o?

— Vedeți, dincolo de personalitatea pe care dirijorul trebuie s-o aibă la pupitru, dincolo de obligatoriile lui cunoștințe muzicale, de sensibilitate, de comunicarea sufletească pe care trebuie s-o realizeze cu orchestra, fiecare dirijor are un specific. Cum să vă spun? Dirijorii de școală franceză sînt moi, cei de școală germană sînt drepti, în timp ce la mine primează sincopa, contrapunctul... Eu merg în gestică extrem de mult pe partea ritmică, iar orchestra ploieșteană m-a simțit și m-a gustat, ca să spun așa! De-aici a venit reușita...

— Așadar, erați de-acum dirijor. Ați renunțat la vioară?

— Nici vorbă! Și astăzi studiez temeinic, pentru că, practic, am fost și sint violonist, făcînd parte din orchestra Filarmonicii „George Enescu”. Aceasta nu m-a împiedicat, însă, să dirijez. Astfel, între anii 1975 și 1977 am continuat să dirijez în țară, între timp participînd și la un concurs de dirijori în Italia, la Ravello, pe care l-am cîștigat, în mod surprinzător și pentru mine!...

— Povestiți-ne!

— Mă aflam în turneu cu colegii mei de la Filarmonica „George Enescu” și, cu ajutorul lor, am putut participa la concursul respectiv. Sigur, le datorez foarte mult pentru succesul meu de atunci, succes care mi-a dat aripi. Apoi a apărut Sergiu Celibidache...

— A apărut cum?!

— În 1977, marele dirijor a condus o serie de concerte la București și, după uriașul său succes, a invitat pe cei mai tineri dirijori români la un curs al său, organizat la Trier, în R.F. Germania. Am avut șansa să mă număr printre cei trimiși la acest curs, după care nu m-am mai îndoit nici o clipă că arta dirijorală m-a cîștigat definitiv!

— Ce v-a impresionat în mod deosebit?

— Nu spun un lucru nou afirmînd că maestrul Sergiu Celibidache este un dirijor unic în lume, prin felul său de a vedea muzica, prin modul lui de a dirija. Și nu mi-e frică să recunosc că am preluat de la el tot ceea ce am crezut că mi se potrivește, adaptînd anumite gesturi la temperamentul meu. Precizez asta pentru că toți elevii lui Celibidache ar trebui, cred, să facă la fel, adică să adapteze, nu să copieze.

— Pentru că ați amintit de dirijorii tineri, cum îi apreciați pe colegii dumneavoastră de generație, un Horia Andreescu, un Cristian Mandeal, de exemplu?

— Din actuala generație consacrată la noi, Horia Andreescu reprezintă pentru

mine un dirijor de excepție. Foarte bine pregătit, este dotat, talentat și, dacă ar fi să-l și critic puțin, ca să nu mă dezamint cu felul meu de a fi, mi-ar plăcea să văd la el că pune mai mult suflet, să-i vad partea lirică, pe care sint convins că o are! Cît despre Cristian Mandeal, ca să fiu foarte obiectiv, tot ce pot să vă spun e că este un dirijor doct!

— Există, indiscutabil, o tradiție a școlii dirijorale românești, de la George Georgescu și Constantin Silvestri, pînă la generația dumneavoastră, a artiștilor tineri ajunși la maturitate, ca să reluăm genericul paginii noastre. Care sint, astfel, dascălii generației tinere de dirijori români?

— Profesorii mei au fost Iosif Conta și Mircea Cristescu, mulți dintre colegii mei au studiat cu maestrul Constantin Buganu, la ale cărui cursuri am asistat de cîteva ori și eu. Stilul rămîne, însă, o chestiune de opțiune a fiecărui dirijor, iar eu unul l-am adoptat pe cel vechi, în timp ce colegii mei Andreescu și Mandeal, la care m-am referit mai sus, l-au preferat pe cel modern, care mi se pare, însă, prea schematic. Rămîn la ideea că la pupitru trebuie să faci și să arăți exact ceea ce simți, pentru că lucrul cel mai important pentru un dirijor este să fie cinstit cu orchestra și cu publicul! Orchestra te simte! Dacă începi cu filozofia, nu convingi; convingi numai prin corectitudine absolută față de orchestră, de public și, în fond, față de tine însuși!

— Dacă ar fi să alcătuiți un top mondial al dirijorilor zilei, pe cine ați plasa în el?

— Un top? N-aș face așa ceva! Dar, dacă vreți să cunoașteți afinitățile mele, atunci iată-le: în fruntea tuturor e Sergiu Celibidache — singur, singular și genial, iar după el mai sint Toscanini, Bernstein, Furtwangler, von Karajan, Georges Pretre și alții. Vă spuneam mai înainte că Sergiu Celibidache e pentru mine piscul cel mai înalt. Știe atît de multe în materie de artă dirijorală, e atît de bine pregătit, are o gestică atît de bine perfecționată, e atît de abil și trece prin atîtea, incit te convinge și te cîștigă prin tot ceea ce face, chiar dacă în particular e un tip dificil...

— Apropo de tip dificil, cum vă împacăți în concerte, cu tatăl dumneavoastră, cind trebuie să-l acompaniați? Nu e ceva dificil?!

— Considerat de lumea muzicală mondială ca un violonist de frunte, Ion Voicu este un om de haz și spirit în particular, dar cind e vorba de treabă nu mai începe nici un fel de glumă! Profesional vorbind, nu pot avea pentru el decit cuvinte de laudă și nu numai pentru că m-a învățat enorm, și mi-a dezvăluit multe secrete, dar și pentru că, n-o spun doar eu, este un artist desăvîrșit! Ați intuit însă, perfect, pentru că, într-adevăr, este solistul cel mai greu de acompaniat cu care am colaborat! Avînd o puternică personalitate și o uriașă experiență, te domină sau există această tendință! În ultimii 10 ani, majoritatea concertelor sale le-a realizat împreună cu mine, dar trebuie să știți că una e să dirijezi o simfonie, unde tu ești față în față cu orchestra, și alta e să acompaniezi un solist de asemenea talie și valoare, făcînd corp comun cu orchestra pentru a susține solistul! S-a întîmplat, totuși, ca eu să nu am complexe față de el. În schimb, el a avut emoții pentru mine, în primii ani! Și trebuie să vă dezvălui că în concerte el nu se prea uită la mine, în timp ce eu stau cu ochii pe el tot timpul și transpir de 10 ori mai mult la acompaniament decit la piese prezentate numai cu orchestra. Dar, fiecare concert cu el înseamnă și pentru mine și pentru orchestră o experiență extraordinară, o încredere deosebită din partea lui și, de regulă, mari reușite. Iată de ce, profitînd de prilejul ce mi se oferă, îi mulțumesc încă o dată pentru tot și îl îmbrățișez cu dragoste, urîndu-i

de pe acum „La mulți ani!” pentru cei 65 de ani pe care-i va implini anul acesta. 65, dintre care 50 i-a dedicat activității concertistice!...

— Să ne oprim și la Orchestra de cameră „București” pe care o dirijați și care împlinește anul acesta 20 de ani de activitate...

— Într-adevăr, se împlinesc două decenii de la înființarea acestei orchestre, formată tot de tatăl meu, care a strîns în jurul său, începînd din 1968, cei mai buni instrumentiști dintre cei mai buni ai țării! De-a lungul anilor, orchestra și-a cucerit un binemeritat renume internațional, numărîndu-se în mod constant printre invitatele de onoare ale celor mai prestigioase festivaluri, cum sint cele de la Roma, Sorrento, Taormina, Salzburg, Lausanne, Bruxelles, Ohrid și Salonic. Eu am onoarea de a dirija această orchestră din 1976, fiind dirijor titular și vreau să subliniez că trăiesc satisfacții extraordinare la pupitru ei! În general, dirijorii tind spre orchestrele simfonice mari, unde se pot desfășura. Într-o orchestră de cameră, însă, cu numai 30 de membri, ca a noastră, satisfacțiile (în de altă natură. Aici e vorba de puritatea sunetului, pentru că se aude tot, cum spunem noi, ceea ce implică o muncă „de bucătărie” migăloasă, o perfecție omogenitate și instrumentiști de cea mai înaltă clasă. Orchestra „București” intrunește, sint convins, toate aceste calități, mărturie stînd atîtea reușite culese peste ani și atîtea aprecieri.

— Povestiți-ne o împlinire deosebită din cariera dumneavoastră dirijorală.

— Am fost invitat să dirijez orchestra de cameră din Detmold (R.F. Germania), invitație venită chiar de la conducătorul orchestrei de cameră din Detmold, marele violonist și dirijor Tibor Varga. După repetițiile de rigoare cu orchestra, la „Serena” lui Mozart le-am spus că, într-un anumit moment, existînd dificultăți la ultima parte, îi rog să respecte riguroso indicațiile, pentru că, în caz contrar, îi voi opri pur și simplu, în plin concert! Și a venit concertul, iar la pasajul respectiv, constatînd că orchestra nu a ținut cont de dorința mea, am... oprit-o efectiv! După care am reluat! Ce să vă spun? Sala a înlemnit, orchestra încă nu putea să creadă așa ceva, iar Tibor Varga mi-a spus după concert, nu foarte încîntat, că așa ceva n-a mai văzut, dar că am avut perfectă dreptate! Concertul s-a bucurat, însă, de mare succes, iar zărele de a doua zi, unde și eu și toți ceilalți așteptam să citim critici, au avut numai cuvinte elogioase, inclusiv la adresa deciziei mele, considerată cum nu se poate mai justă și privită ca un gest de cel mai înalt respect față de public, orchestră și, bineînțeles, față de... Mozart!

— Imi spuneți, la început, că faceți parte, ca violonist, din Filarmonica „George Enescu”. Vorbiți-ne, pe scurt, despre atmosfera din sinul acestei prestigioase orchestre.

— În primul rînd ar trebui să evidențiez atmosfera de lucru, conștiinciozitatea și respectul de sine al tuturor membrilor orchestrei, în condițiile unui program foarte încărcat. Cind ai în orchestră un Iancu Văduva sau un Octav Aurelian Popa — ca să citez doar două nume — trebuie să te menții în virful ierarhiei orchestrelor simfonice europene, ceea ce întregul colectiv se străduiește în mod admirabil să facă, dorînd ca muzica de cea mai bună calitate, arta, să primeze în tot ceea ce oferă publicului. Și cred că voi fi în asentimentul tuturor colegilor mei mulțumînd cu acest prilej organelor de partid și de stat din București, Consiliului Culturii și Educației Socialiste, pentru tot sprijinul pe care ni-l acordă an de an, ca să putem purta cu mindrie patriotică mesajul și tradițiile muzicii interpretative românești, mai sus și mai departe!

HORIA ALEXANDRESCU

CARTEA DE POEZIE

Fragila interogație *)

O melancolie suavă și vag luminiscentă se desprinde, aidoma aceluia abur anume care invadează trist o zi de început molcom de toamnă, din țesătura poemelor publicate de Lucia Negoită în ultima sa carte apărută, **Turnul cailor albaștri**, poeme ce tind să configureze un micro-cosmos al trăirilor interioare intense. Sensibilitatea se comportă ca o membrană fină dedată vibrării ample la cel mai mărunț semnal al exteriorului. Ființa pare a se simți agresată deopotrivă de emanațiile limitative ale unei supertehnologii birocratice și de zbaterele sentimentale care o tulbură. Majora amenințare este constituită de pierderea identității, fie prin inseriere depersonalizantă, fie prin disiparea definitivă în lipsa unui centru gravitațional al emoțiilor. Pentru prima ipostază a posibilei aneantizări aflăm poeme al căror patetism adăpostește cite un nucleu de sarcasm: „Aliniate cuminte, / fișierele, datele, / locuri de parcare / într-o metropolă din Europa // impulsul febril al minii / dactilii de la o filă la alta / fotografiile pentru computer // creierul electronic ritmic clipește / ca un depozit de fiare vechi / ca un arlechin de rind / exilat în turnul vederii // și butonul, vai, butonul aprins / la semnal, convulsia lui **in-ter-ro-ga-ți-vă** / printre abstracții...” (Piesă pentru computer) sau **Seria suplă de numere**. Pentru cea de a doua ipostază, mărturisirile sînt numai patetice: „Rinduielile serii, / șirul de suflute / scapă din hainele strimte / ale unui rondel, / ale unui sonet // Șirul de suflute, / fii adoptivi, / săracă mă lasă de trup // pină ajung / la cel de pe urmă / tatăl necunoscut // el e cerbul bătrîn / izgonit pe spinarea / crucei mele blindeți / apocrife” (Săracă de trup). Tumultul existențial își găsește liman sigur doar în actul de a căuta un sens care să unifice elementele prinse în mișcarea centripetă. Cum se poate accede la obținerea acestui sens? Re-construind genealogia ființei, apelînd mereu la scormonirea memoriei (personale și culturale!) întru depistarea amănuntelor cu înțeles, tatonînd adevărul prin scris: „Talpa sprijinită de mina maternă / petalele ei fără număr / în freamătul cărții // mergînd după raza peniței / prin nervii electrici / cauți tiparul genetic // trandafirul desfoliat, Rosa Cogitans / ghearele lui aprinse / spre înălțare”. (Spre înălțare). Programatic, deci, Lucia Negoită consideră poezia cale spre cunoaștere și panaceu pentru eul răvășit de adinci neliniști. Neliniștile acestea nu sînt arătate cu degetul, nu sînt numite într-un ritual eventual exorcizator. Starea de incertitudine este văzută ca fiind fertilă inspirației, dar este vorba despre o inspirație de factură oraculară. Rostirea se împlinește cu evidentă voluptate în exprimări cu ușoară tentă sibilinică. Poemul nu desparte afirmația de negație, precum apele de uscat, ci accentuează dualitatea întregului. Printr-o arhitectură de un marcat fragmentarism, el pune în lumină, în primul rînd, **fragila interogație** care face ca dialogul să nu se desfășoare în text, să reverbereze în afara textului, ca un soi de ecou iscoditor. La realizarea dialogului contribuie și neostentativele referiri livrești ce se vor subtile reperi într-o strategie a comunicării. Poemul (ca și volumul, de altfel) este alcătuit după principiul montajului subliminal — printre secvențe metaforice derulate rapid, ce par a nu fi legate într-o înălțare logică, se întrevede atitudinea lirică: „Magica hartă, Candoarea / nu mă mai vrea / frate de cruce, // Pierdută de două ori / a mea, a lumii întregi, / pierdută de mii de ori / dusă de mină, / tăiată cu foarfeca, // Un ceal calmant, / doamnelor, / domnilor, / curte cu juri, / pentru somnul ei agitat, // Sub bumbii tunicii / lui Mercur, călătorul”. (De două ori pierdută). Uneori, fragmentarismul în exces obosește. Cînd ocolește incifrarea, Lucia Negoită este o poetă a dramatis-mului diafan, înrobîtă cu voie expresiei de o frumoasă plasticitate (dar nu calofile!), o poetă a tulburătoarelor revelații intime.

*) Lucia Negoită — Turnul cailor albaștri, Ed. Albatros, 1987.

CARTEA DE PROZĂ

Ironizarea fantastă *)

Un moralist de expresie satirică se dovedea a fi Ion Cristoiu în prima sa carte de proze scurte, intitulată **Personaje de rezervă** cu clară intenție de a fixa o direcție anumită în explorarea realității. Autorul se vâdea interesat de individualitățile considerate — în mod nejustificat, după părerea sa — de plan secund în economia prozei, acei inși care alcătuiesc, de obicei, fundalul pitoresc pe cînd în avanscena evaluează protagonistul hărțuit de interogații existențiale. Tonul discursului excela în ironizarea spumoasă, adeseori vitriolantă, a micilor automatisme generatoare de mari incommunicabilități, care întreșes conviețuirea cotidiană. Din loc în loc în arhitectura volumului, rar, materializînd o a doua direcție, de pregnanță încețoșată în strategia scriitorului, erau montate episoade cu tentă fantastică avînd drept scop configurarea unor parabole. Ambele direcții amintite sînt de aflat și în **Povestitorii**, cartea de povestiri recent apărută a lui Ion Cristoiu, dar de această dată ele determină un alt echilibru al întregului. Moralistul (defel didactic, subtil chiar, și în prima ipostază de prozator) cedează teren în fața analistului preocupat de luminarea complexă a interiorității umane. Sarcasmul contondent a devenit în mare măsură sarcasm bonom și, deși prezent în fiecare text **ab initio**, este ros pe dinăuntru, ca de un comprehensiv și înțelept cariu, de comentariul grav, uneori aproape patetic, asupra existenței. Umorul lui Ion Cristoiu — înțeles a fi acea privire de o complice veselie care percepe lumea ca pe un carnaval — se pare că părăsește, treptat, zona ironiei spumoase și vitriolante și se împlinește mai în largul său prin **ironizarea fantastă**, formă de deschidere a relațiilor precise spre haloul semnificațiilor. Existențele așezate ca pe niște lamele de studiat la „microscopul auctorial” aparțin tot unor inși aparent fără însușiri de excepție capabile să îi propulseze în posturi de „eroi de roman”. **Obșnuitului** i se relevă programatic, prin intermediul unui personaj, valențele ca sursă de inspirație: „Vorbi de aplecarea literaturii contemporane spre **obșnuit**, expresia credinței în eroismul cenușului”. În prozele lui Ion Cristoiu viețuiesc gospodine, profesori din mediul rural, bibliotecare, elevi, secretari de primărie, redactori de edituri și de reviste literare, toți surprinși în exercitarea prerogativelor lor oficiale sau în lina desfășurării a vieții particulare de zi cu zi. De cele mai multe ori, însă, gestul comun sfîrșește prin a dobîndi transparență fantastică. O călătorie cu autobuzul, începută cit se poate de firesc, se transformă într-o experiență simbolică, marcînd ideea însingurării fiecărui pe traseul existențial (**Un viător cu pană la pălărie**). Actul de a folosi un cîntar public declanșează viltizarea pasiunilor și, indirect, punerea în evidență a unor caractere (**Cîntarul**). Instalarea într-o instituție a unui sofisticat aparat de semnalare a defecțiunilor electrice produce, în atmosfera de mister gotic, frămîntări de (mimată?) intensitate metafizică (**Aparatul**). La nivelul descripției banalului, umoarea dispusă la zîmbet a scriitorului acționează nestingherită. Onomastica este hazlie, în tradiția deriziunii prin numire, mult folosită de umoriștii noștri dintotdeauna. Crearea efectului comic se bazează pe o inteligentă aplicație a principiului bergsonian, și anume exploatarea situației paradoxale, situație în care un fapt este interpretat conform unui cod străin, din punct de vedere logic, de contextul faptului respectiv. Iată cum este „citit” de către diversii călători dintr-o autogară a panou publicitar care îndeamnă la cumpărarea din timp a biletelor: „Drept argument, era înfățișat, alături, un ins viu colorat, respingător de gras, a cărui gravitate spunea clar că-n acel moment privea, de pe locul lui preferat, pe fereastra autobuzului. Din clipa atîrnării sale acolo, deasupra sălii, insul respectiv nu încetase a provoca vii presupuneri în viața de zi cu zi a autogării. După

unii, era vorba de fiul unui fermier din California, în drum spre New York, cu autobuzul, ca să se înscrie la Universitate, fără a ști că, la prima stație, o va cunoaște pe Mary, ospătărița divorțată, cu care se va căsători imediat, renunțînd la strălucitele sale studii universitare. După alții, era vorba de un detectiv din romanele Agatei Christie, deghizat într-un călător nătăflet, pentru a urmări pas cu pas pe șoferul autobuzului, a cărui nevastă făcuse o crimă. Nu puțini se dovedeau cei ce susțineau că era vorba pur și simplu de președintele unui G.A.C. din raion, nu demult destituit, pentru că luase, cu banii destinați adăpătorilor automate, un autobuz O.N.T., pe care-l folosea, total ilegal, drept birjă” (**Proza**). La Ion Cristoiu, deci, comicul se ivește din mixarea unor coduri în interpretare culturală incompatibile în situații normale. Maniera amintește de cele folosite de Ilf și Petrov sau Hasek. Atunci cînd autorul nu își neglijează, cu bună știință, dimensiunea de moralist, el disecă cu fervoare stupidul superficialului. caducul. Stilul este, cu obstinație, cel al limbajului colocvial, cel mai potrivit pentru a releva „din interior” personajele. De altfel, principala preocupare a acestor personaje o constituie tocmai **povestirea**, de sine și de alții. O homerică poftă de a nara, și de a comenta prin intermediul narațiunilor secundare narațiunea principală, le ține în neînduplecată stăpînire. **Povestitorii** este un titlu cit se poate de expresiv, în acest sens. Ion Cristoiu demonstrează cunoașterea și minuțioasă siguranță a unor tehnici de desfășurare epică de factură diversă. El imaginează povestiri-cadru între limitele cărora iau naștere mereu alte povestiri, ca într-o mini-proliferație de tip **Halima**. Uneori predomină aspectul polifonic, secvențele ce conțin nuclee narative independente interferîndu-se pe spații mici cu viteză și concentrație epică (un destin în citeva vorbe!) mari. Alteori, secvențele autonome din povestirea-cadru sînt ample, ele nemaifiind **roslite** de către personaje în colovii cvasi-moromețiene, ci scrise. Personajele-scriitori sînt frecvent intilnite în prozele lui Ion Cristoiu, și aici se impune o paranteză: pe de o parte, în viziunea comică, ele tind la caricaturizarea cabotajismului veleitarilor sau profesionalismului într-ale literaturii; pe de altă parte, în viziunea meditativă, ele accentuează semnificația literaturii ca obligatorie mărturisire completă a individualității (se scrie întotdeauna ca, într-un fel de transă, iar rezultatul, în spetă o nouă proză, este cu totul neobșnuit în raport cu condiția caracterologică de pină atunci a personajului). Tocmai aici rezidă, cred, punctul de forță în plan estetic — punct încă insuficient definit într-o structură organică — al povestirilor. Ca într-un sistem de **coincidentia oppositorum**, luciditatea ironică și luciditatea gravă reușesc să dezvăluie derizoriul (care provoacă risul) și patosul (care provoacă o înfiorată înțelegere a omenscului), proprii, în egală măsură, complexelor existențe simple. Prozele imaginate de personaje sînt, majoritatea, în notă fantastă, un fantastic care își ia zborul din cotidian, încetul cu încetul, și îi dăruie acestuia din urmă o vibrație aproape lirică. Spre exemplu: în **Iubire** (conținută în **Proza**), sentimentul amîntit în titlu capătă dimensiuni cosmice, perturbînd undele electrice; în **Foca** (conținută în **Nuvela**), apariția unei foci într-un pîriu de la marginea unui sat provoacă comentarii de geo-politică; în **Trei crai de la răsărit** (conținută în **Furie**), o situație comică se transformă într-una inițiativă. Ironic cu șabloane existențiale și literare, inventiv în a topi în materia cite unei întâmplări „trăznite” simburile semnificației (întind de condiția omului contemporan, armonizînd procedee narative îndrăznețe, Ion Cristoiu ni se înfățișează prin **Povestitorii** ca un scriitor care, de la cartea la carte, ia în deplină și sigură posesie un teritoriu ficțional propriu, de o evidentă originalitate.

Comentarii de GABRIEL RUSU

*) Ion Cristoiu — Povestitorii, Ed. Cartea Românească, 1988.

O mărturie a lui I. E. Torouțiu

Despre I. E. Torouțiu (n. 1898 — m. 1953), profesor, cercetător, folclorist și istoric-literar, cu merite recunoscute în fiecare compartiment al activității sale, s-a scris puțin și inegal. O modestie, specific bucovineană, a derutat multă vreme fixarea unei opinii sigure asupra calităților sale de excelent istoric literar. Opera sa fundamentală e, desigur, **Studii și documente literare** (1931—1946), carte ce cuprinde treisprezece volume, atît de necesară în studierea cu exactitate a citorva epoci din istoria noastră literară. Manuscrisele și documentele publicate de I. E. Torouțiu au suportat un foarte riguros examen critic. Au fost transcrise cu atenție și au comportat un temeinic aparat de note și precizări. Lui I. E. Torouțiu îi revine meritul, extraordinar după părerea mea, de a fi descoperit, adunat, comentat și publicat cel mai mare număr de materiale de istorie literară. Nu

întimplător Perpessicius l-a numit un **Hurmuzachi** al istoriei literare. Cu documentele scriitorilor, ce mai erau încă în viață, era prudent și extrem de elegant. O mărturie o constituie epistola trimisă scriitoarei Laura M. Dragomirescu (n. 1893 — m. 1981): (București), 29 ianuarie 1942. Mult stimată doamnă Dragomirescu, Aveți dreptate. Comunați domnului profesor că voi suprima pasagiul care-l privește pe domnul profesor C. Rădulescu-Motru. De altfel așa am procedat în cele 7 volume apărute: De vivis nihil nisi bene. Îi mulțumesc domnului profesor pentru lămuririle date. Nu puteam pricepe de ce împăcare este vorba. Am o altă scrisoare a lui I. L. Caragiale adresată lui T. Maiorescu, în termeni foarte calzi, cu prilejul uneia din sărbătoririle sale. Dar eu nu cred prea mult în sinceritatea unei împăcări reale sau de durată. Amîndoi erau făcuți

din cremene, după chipul și asemănarea lui Mefisto. Vă felicit la pofta de lucru. Spor! Respectuoase sărutări de mină dumneavoastră și complimente domnului profesor, I. E. Torouțiu. Această confesiune a cărturarului bucovinean e dezarmantă prin sinceritatea ei. De aici se impune o mai atentă precauție atunci cînd sînt uzitate documente emise de scriitorii ce mai trăiau în momentul imprimării valoroasei și indispensabile cărți. I. E. Torouțiu nu a fost un istoric literar care a practicat numai pozitivismul, ci a adus reale contribuții și în domeniul comparatismului. Cîteva din cărțile sale sînt de neînlocuit. Era un spirit metodic și plin de probitate. Imaginea ce ne-a înfățișat-o Marin Bucur, cu un deceniu și jumătate în urmă, e diminutătoare în raport cu realitatea.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frunte de LINU

Mirela Roznoveanu, Totdeauna toamna, roman, Editura Cartea Românească, 1988.

Noua carte a Mirelei Roznoveanu este la un nivel mai înalt decît cele precedente.

Cronica literară

de AL. PIRU

Generația nouă care și-a început activitatea în deceniul nostru va trebui să alinieze în rindurile sale și pe Stelian Tăbăraș, autorul romanelor **Zilele cele scurte** (Cartea Românească, 1981), **Cumpe-nele** (Eminescu, 1985) și **Filmare la două aparate** (Eminescu, 1988). Ultimul, singurul pe care l-am citit, nu seamănă cu cele practicate astăzi de textualiști, fiind cuninte sub raportul tehnicii, nu totuși tradiționalist, cum se declară față de prietena sa eroul principal. Cit despre prietenă, aceasta atribuie partenerului ei un stil postromantic pe care l-am putea, eventual, adopta și noi.

Romanul e povestirea alternativă la persoana întâia (cea mai des folosită) și a treia (asta înseamnă filmare la două aparate) a aventurilor autorului unui scenariu de film, **Nunta continuă**, cu cea visată mireasă și ca prietena ei. Povestirea se bazează, la distanță de doisprezece ani de la consumarea faptelor (întimplate deci prin 1976), pe memoria afectivă, nu chiar involuntară ca la Proust, pomenit, cu toate acestea, de două ori: „Mărturisesc, nu mă pot readapta ușor la lampa cu petrol (deși am două, una de perete

și alta de masă). După ce le sting, suflind, mirosul fitilului ce mai fumegă îmi aduce pe retină memoria copilăriei. (Ai dreptate, domnule Proust, cu madelenele dimitale!)” Sau: „Tertare, M.P., ai avut dreptate cu madelenele!” Iată acum cum se face trecerea de la persoana întâia la a treia în povestire: Persoana I: „Nu mult deasupra lor se află soarele încit eu trebuie să fac ochii mici ca să-i privesc”. Persoana a treia: „Nu mult deasupra lor se află soarele încit el trebuia să facă ochii mici ca să-i privească”. Sau: Persoana I: „Zimbea cuiva departe. La intrarea în sală m-am fofilat...” Persoana a treia: „...La intrarea în sală el se fofilase și se strecurase în rindul spectatorilor”. Procedul atrage atenția că eroul nu e identic cu naratorul (romancierul), că eu nu este Stelian Tăbăraș, și că întimplările sint de ficțiune.

În roman „eu” ca și „el” este Osebitu M. Petre născut în comuna Ciorani din județul Prahova, pe Cricovul Sărat, la 18 iulie 1935 (în 1976 era deci de 41 de ani). Eroul și-a schimbat numele din Osebitu în Amărășteanu, după un strămoș. Partenera sa se numește doar Iuliana și din faptul că are o prietenă în 1988 de 34—36 de ani se deduce că era cu 15—17 ani mai mică decât el. Dar Stelian Tăbăraș nu pune în romanul său problema diferenței de vîrstă între eroi, și nu este, ca Ibrăileanu, preocupat de psihologia bărbatului de 40 de ani. Cit despre Iuliana sau Aurora (prietena ei), acestea nu văd în vîrstă deosebită a bărbatului vreun obstacol în relațiile lor.

Cea mai mare parte din roman se petrece în localitatea Șirnea din sud-vestul Brașovului, sud de Bran, vest de Fundata, unde Amărășteanu își cumpără o casuță de țară cu numai două camere. Aici vin pe rînd Iuliana și, după ce aceasta se

mărită, Aurora, îndrăgostită prin contagiune, fenomen frecvent în momentul cînd primul cuplu se desface. Ori, deși poartă în ea rodul legăturii cu Petre, Iuliana e determinată de părinți să se mărite cu un coleg, Gabriel. Peripețiile nunții din scenariu se confundă pînă la un punct, aceasta e sugestia, cu cele din viață, scenariul fiind, de altfel, inspirat din ele. Natural, romanul, rememorînd faptele, se servește de documente (pagini de jurnal, scrisori ce poartă data 1976—1978), amestecate cu relatări la timpul prezent. E cel mai important aspect al inovației romancierului, cum spuneam, fără mari îndrăzneții în această direcție. Se creează ambiguități. Cine a jucat în **Nunta continuă**? Iuliana sau Ina Olteanu, o absolventă a Institutului de Teatru de la Tirgu Mureș, despre care mergea vorba că „determinate cu formele ei perfecte revenire spontană a vederii unui maseur orb”? Sigur Petre și Iuliana iau parte la filmări. Filmările se fac prin diverse localități, la Buftea, dar și la Baia Mare. Autorul profită de ocazie și oferă schițe de peisaje sau obiceiuri, cum ar fi acela al nedeii de la Fundata. Evident, totul e integrat în text, nimic exterior sau parazitar. Autorul nu oprește narațiunea la un moment dat pentru a intercala o descriere, întreține permanent legătura dintre natură (spațiu) și ființă, dintre timp și existență, punînd, cum zice încă de la început, o ordine în amintiri, contemporaneizîndu-le pe cele demne de reținut și trecîndu-le cu vederea pe altele: „Un om suflătește își face — trebuie să-și facă — ordine din cînd în cînd în amintiri, mai ales cînd ele sînt mai ciuruite decît îngrăditura de la nudiste (că tot o să trec pe lingă noul strand părăsit acum de toamnă și de

vînt). Pentru ordinea asta însă trebuie timp potrivit, înălțime de la care să le privești. Dacă ar fi după mine, nu aș mai păstra multe întimplări din ceara memoriei (îmi place metafora asta de pe vremea oscilografului cu tambur, parcă văd echipe de-ale lui Gusti umblînd printre întimplările mele și alegînd pe unele pentru înregistrare) măcar pentru a mă conforma principiului economicității (asta e în toate, nu?). Dar nu și amintirea de la Piatra Dracului, din Valea Dracului, acum Valea Dragostei. Hci, Iuliana, dacă ești pe-aproape află că s-au schimbat nu numai locurile, ci și numele lor de cînd ne-am răsfățat acolo, împreună”. Nu este desigur cazul să invinim pe Stelian Tăbăraș că, alegînd romanul psihologic, n-a pus accentul pe cel sociologic-folcloric ca Nicolae Deleanu în **Nedeia din Poiana Miresei**, de acum trei decenii Romanul lui Stelian Tăbăraș se încheie cu nunta din scenariu.

Căsătoria Iulianei cu Gabriel, efectuată în 1978, nu ține mai mult de trei ani. Amărășteanu își vede copilul natural în vîrstă de zece ani. Cit despre Iuliana, e greu de spus ce se întimplă cu ea după șapte ani de la despărțirea de Gabriel. Se sinucide? Autorul lasă să plutească sfîrșitul în mister.

Cu privire la geneza poemului **Lacul de Lamartine** la care se fac referințe în roman, cercetătorii au identificat lacul din poezie cu cel du Bourget din Savoia, situat la doi kilometri de Chambery. Pe malul lacului, Lamartine, în vîrstă de 26 de ani, urma să întâlnească pe Julie Charles, soția de 32 de ani a unui fizician, cunoscută cu un an înainte. Întîlnirea n-a mai avut loc, deoarece, fizică, Julie Charles, așteptată zadarnic de poet cîteva săptămîni, a murit, la Paris, la sfîrșitul lui august 1817.

RAPORTARI LA UNIVERSAL

În sistemul trilogial al lui Lucian Blaga, în afară de **Trilogia cunoașterii**, **Trilogia culturii** și **Trilogia valorilor**, apărute și structurate uniform în timpul vieții, urmau să se cuprindă și **Trilogia cosmologică** și **Trilogia pragmatică**. În Testamentul său filozofic din 1959, poetul și filozoful a renunțat la ultima dintre trilogii, astfel că două dintre posibilele secțiuni: **Aspecte antropologice** (1947—1948) și **Ființa istorică** (1959) s-au integrat în **Trilogia cosmologică** a cărei primă componentă **Diferențialele** divine apăruse încă din 1940. Ca și în cazul lui Eminescu, postumele — care îi dublează opera — sînt revelatorii pentru întreaga creație blagiană și dezvăluie noi acumulări și perspective ale personalității.

În seria de **Opere**, în volumul al XI-lea, apare această trilogie aparent mai improvizată, mult determinată de circumstanțele biografice, într-o ediție îngrijită de Dorli Blaga; și o altă serie ce a ajuns abia la volumul al IV-lea, sub îngrijirea universitarului George Gană — și cu studii introductiv semnat de Al. Tănase *).

Pentru Blaga, poezia și filozofia, consubstanțiale, se generează și se impregnează reciproc, ca demersuri cognitive în descoperirea principiului, a rădăcinii lucrurilor, a arhē-ului originar, obsedant în gîndirea presocraticilor. Originalitatea în filozofia poetică a lui Blaga se decide în faptul că vechile concepte devin operaționale prin imagini, metafore și sintagme lirice, formulări expresive capabile să exprime realitatea noțională, dar și încărcătura emoțională a gîndirii. Nu același lucru se poate spune despre poezia filozofică — veche de cînd lumea sub denotația de poezie de cunoaștere. Ultimul poet filozof la noi fusese Panait Cerna, totuși interesant creator care se credea urmaș al lui Eminescu — și îl credea chiar și Titu Maiorescu, cel care sensibilizase abstracții, cu o anume gestualitate aforistică în marginea unor concepte.

Desigur, nu orice filozofie devine funcțională (și tutelară) pentru poezie, ci numai aceea a nașterii și (co)nașterii lumii, a reflexivității Eu-lui, altfel spus, cosmologia și demersul cognitiv. (Ce se întimplase, de pildă, cu filozofia vedică și cea a lui Schopenhauer pentru Eminescu, cu Nietzsche și Heidegger pentru poezii moderni.)

Această ultimă trilogie blagiană poate fi citită, înțeleasă și interpretată prin mai multe sisteme științifice și culturale :

fizică, morală, teologică, mistică. Se poate armoniza și cu un model de poetizare — adică cu propria poezie — ceea ce și încercăm să facem. Imaginarea unei grile de lectură îl destinează pe critic ca pe un alegorist medieval ce descifrează opera — aluzivă, încifrată, multiformă — prin actanții realității.

toate elementele realității sînt moduri, idei, monade, entelchii ale focului. În **Modernitatea filozofiei aristotelice** (Editura „Dacia”, 1983, p. 18), Gheorghe Vlăduțescu afirmă despre opțiunea cosmologică blagiană: „Focul dă ființa aerului, apei, pămîntului și prin aceasta tuturor lucrurilor întrucît este și întrucît se suprimă ca atare. Generarea presupune deopotrivă ființa și neființa, aceasta din urmă ca suprimare pozitivă...”.

se fertilizează reciproc fără să se condiționeze. Dar ambele discursuri se nutresc dintr-o **retorică a poeticiții**, din Logosul originar igni-form, cu bifuncționalitate și autarhie a referentului.

Oul sau sămînța, perechea sau mitul ca imagini arhetipale, genezice ale lumii se regăsesc la Blaga ca **teme** („facerea”, „rodirea”, dragostea, matricea seminală, miracolul incolțirii și al sevelor vitale), ca poezie eroti-

virginitatea stării native și primitive, făcut de natură și (încă) nu contrafăcut de civilizație, ca în utopia rousseauistă, care printr-o mutație ontologică devine **omul luciferic**, „sapiens” tragic și complex, care cunoaște focul, plenitudinar al ființării umane.

Chiar dacă omul paradisiac se împlinește — și se de-formează — în omul luciferic, el nu reprezintă doar o etapă de parcurs ontologic, ci un antipod, o referință în orientarea polarizărilor ființei.

Blaga vorbește (ca și Heidegger) atît despre **afinitățile**, cit și **divergențele** dintre poezie și filozofie. Imprecizia filozofiei și exactitatea poeziei generează o bună creație de sensibilitate metafizică, pe cînd precizia filozofiei și imprecizia poeziei nu poate susține decît o poezie discursivă, sentențioasă, didactic-filozofică — în sensul operei lui Panait Cerna despre care am discutat mai înainte.

Poetul este paradisiac (creator) și filozoful este luciferic (ideolog)? Sau invers? Nu se poate decide exact. Conexiunile sînt bi-direcționale, egale, nehegemonice. Poezia nu ilustrează filozofia, filozofia nu este „ancilla poeziei”. Dar raportul e întotdeauna fragil, dificil, spontan, incommensurabil.

Zodia gemenilor, a focului, a fraților matriciali, deveniți independenți, ce se generează concomitent și se determină reciproc sau, altfel spus, discursul liric coexistent în proximitate cu demersul ideatic, abstract, cognitiv, dar de care se delimitează ca autonom — iată imaginea plastică a poeziei și filozofiei blagiene. În aceeași ființă (filozofică și poetică), cele două alternative: ontologică (gnoseologică) și estetică (poetică), cele două cîmpuri stilistice, sînt într-un continuu „statu nascendi”, adică în perspectivă cosmologică.

„Făptură”, „ființă”, foc integrator al creației, omul se așază în istorie, prometeic, în confruntare cu Demiurgul, Marele Anonim.

Focul, elementul cel mai tainic, misterios, și toată zona semantică de funcții, proximități, contiguități, opoziții, rezultante, sinonime și opoziții — flacăra, lumina și umbra, seninul și absconul, arderea, cenușa, arșița, revelația, scînteia, căldura, vîpaia, taina (și chiar construcții oximoronice ca **intunericul luminos**) — devin nucleul generativ al întregii poezii blagiene. Lucru demonstrabil și în discursul filozofic din **Trilogia cosmologică**.

AURELIU GOCI

*) **Trilogia cosmologică**, Editura Minerva, București, 1988. Lector Constantin Mohanu.

Blaga — cosmologia între poezie și filozofie

Toată poezia noastră modernă (1916—1956) este o poezie cosmologică, a nașterii și „facerii” lumii, în cantele receptivă ale unui Eu uman cu funcții demiurgice. Refăcînd lumea, se refăce structural poezia, prin Argezi, Bacovia, Blaga, Ion Barbu. Fie că la început a fost pămîntul, apa, aerul (eterul), fie că a fost materia, fluidul sau numărul, la sfîrșit a rămas cuvîntul, logosul, rostirea organizată poetic — sau, cum spune autorul **Poemelor luminii**, „îna-ntea zeului a fost numele lui”. Oricum, filozofia principiilor ontologice rămîne cu mare încărcătură poetică.

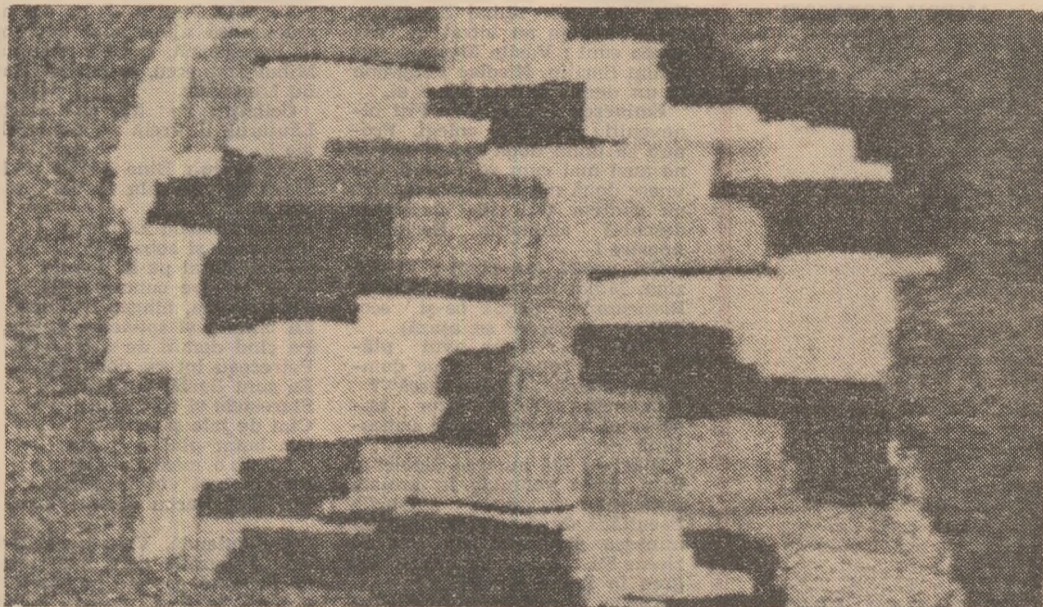
Pentru poetul Lucian Blaga **focul heraclitean** pare a fi principul, rădăcina lucrurilor. iar

Componentă de sistem — prin jocul circumstanțelor — ca ultimă secțiune a sistemului metafizic blagian, **Trilogia cosmologică** are valoare testamentară cu deschideri spre propria poezie. Dar pentru că și poezia lui Blaga, atît ca limbaj, cit și prin codificarea metaforică rămîne o imagine complexă a cosmogenezii — de fapt, o cosmologie continuă — urmează să decidem cit datorează poetul filozofului și cit este marcat filozoful teoretician de intuițiile poetului. Desigur, din poezia lui Blaga se poate deduce o filozofie care este proximă, dar nu identică filozofiei explicite, după cum în filozofia teoretică se pot izola — lucrul s-a și făcut — elemente poetice. Două tipuri de discurs

că, sau tradiționalist etnografică. Blaga venea deopotrivă dintr-un **popor al naturii**, definit de anabasis, retras spre esențele cosmosului, dar și dintr-un **popor în istorie**, katabasyc, în expansiune temporală, popor cu o **paideuma** marcată, individualizantă. **Marele Anonim** poate fi chiar paideuma românească devenită chip printre oameni.

Blaga exprimă foarte explicit un crez umanist și o încredere în realitate: „Obiectul și subiectul istoriei este omul total; adică nu numai omul care palpită în orizontul misterului și pentru revelație, ci și omul care trăiește în lumea dată și pentru autoconservare”.

Omul total are două moduri de a ființa: **omul paradisiac** în

„Geologică” — Tapiserie de LIA MARIA ANDREIȚĂ

Sarmizegetusa

Sarmizegetusa,
Pling frumoșii
Sacrificați
Lui Zamolxes.
Eroii aceștia
Au fost străbunii mei

Nu-i așa ?

Mă dor de milenii
Ruinele tale

Iar urmele lor
Pulsează în mine.

ELENA ȘTEFĂNESCU

Hlamida verii

Se prăvălește-n hăuri a norilor splendoare
Cind sinul ploii plinge pe mările de griu
Curbat ca o minune sub razele de soare
Se-nalță curcubeul din gura unui riu

Pe sub hlamida verii cu pași ușori de rouă
Vicleană vine seara ciupind al frunzei chip
Cromatic se răstoarnă lumina pe din două
Impovăbind văzduhul cu lacrimi de nisip

Trec păsările lumii spre alte paralele
Și țara azi se-nalță la prag de sărbătoare
Imparfumată-i via și merele sint grele
Rodește hărnicia sub brațe muncitoare !

ION POPA ARGESANU

Orfica

Orfeu plingind
la țărnul mării
tulburătoare și singure
ii sint brațele
tulburător cîntecul
valuri sfișiate de stinci
inimă prinsă-n capcana
luminii
pe buzele mele
arse de sare
lacrima lui Orfeu
are gustul uitat
al sărutului.

MONA VĂLCEANU

Fruct

În martie
lumina se gudură
dospește-n păcatul
redeșteptării
degetele înmănușate ale fulgilor
mai fragile
ninsori fără ramuri
iar noi alergind spre poem
ca un copil spre balansoar
bătrîn acționat al luminii
nesperate franjuri
în cartea umbrelor
de martie.

ANTON POPESCU

Drapelul păcii

Celui ce pronunță România
li e dat să privească
O Cimpie roditoare între Dunăre și Carpați,
Care aruncă drapelul Păcii
Ca un curcubeu peste Universul Uman.

Celui ce pronunță România
li e dat să privească
O grădină de flori din care
Parfumul Păcii se înalță
Mai sus decit toate armele.

Celui ce pronunță România
li e dat să privească
O fîntină arteziană din care
Lanuri de griu,
Dau mina cu albastrul cerului.

VICTOR GH. STAN

La steaua SINGURĂTĂȚII

Momente din viața lui Eminescu

TABLOUL III

(Decembrie 1869. Suntem la Viena. Eminescu e înscris la la Facultatea de filosofie ca „ausserordentlicher Hörer” — auditor extraordinar. Cafeneaua Troidl : o întrunire a Societății „România jună” din care și poetul făcea parte. Mai întii, îl vedem pe Eminescu singur la o masă cu citeva foi și o cafea neagră în față. Apare și colegul Chibici-Rivneanul. După aceea, în cafeneaua de pe Wolzeile își fac apariția Vasile Morariu, Ieronim Barițiu, Nicolae Peligrade și, în tunica militară imperială, Ioan Slavici. Toți sunt tineri, plini de vervă și afișind idei mari, viziunare).

Eminescu : Să revenim la ale noastre, amice. Știi că în zilele următoare se va întruni Societatea „România jună” ?

Chibici-R. : Abia acum aflu. Și ce se va discuta ?

Eminescu : Vom pune la cale chestiuni importante : pregătim o mare serbare la Putna.

Chibici-R. : Mi-a spus ceva în legătură cu asta și Teodor Stefanelli, dar n-am înțeles bine, cu ce prilej pregătim noi, studenții români din Viena, această serbare ?

Eminescu : Dragă Chibici. La anul, în 1870, deci, se implinesc patru secole de la întemeierea minăstirii Putna. Or noi, studenții români de aici, de la Leipzig, de la Berlin, de la Iași, de la București, de oriunde ne-am găsi, nu trebuie să uităm o clipă că avem o misie de împlinire : aceea de a ne găsi cu toții, cei de o suflare și de un grai, împreună !...

Chibici-R. : Înțeleg eu acestea, numai că ce dorești tu, Mihai Eminescu, e cam greu de dus în faptă. Trăim doar în imperiu ; tu ești venit doar la studii, dar mulți dintre noi viețuiesc aici. Putna e tot în Austria, și ce-ai spune, fratele meu, dacă guvernul de la Viena ar afla că studenții de altunde pregătesc în imperiu o asemenea adunare ?

Eminescu : Deocamdată nu se cunoaște de unde vine ideea...

Chibici-R. : Consider că e mai potrivit să fim prudenți. De ce să ne jucăm cu focul, Mihai ? De ce ?

Eminescu : Esti un snerios, Chibici. Te sperii pină și de umbra ta !

Chibici-R. : (uitîndu-se pe geamul cafenelei) : Mihai, știi pe cine vād ?

Eminescu : O fi ceata lui Papuc, cea mai veselă din partea asta a Europei ?

Chibici-R. : Exact. Sunt cițiva dintre colegii noștri. Vin încoace...

Eminescu : Și cine-s, mă rog, domnule Chibici ?

Chibici-R. : (pe același ton) : Păi, domnule Mihai Eminescu, cei care deja au intrat în cafenea sunt : Vasile Morariu, Ieronim Barițiu, Nicolae Peligrade și un domn militar între ei.

Eminescu : (se ridică) : Fiți bineveniți, domnilor colegi. Propun să unim două mese, spre a ne auzi mai cum se cuvine. (Se unesc două mese). Și chiar dacă nu suntem toți, să declarăm deschisă adunarea Societății noastre !

Cei veniți (pe rînd) : Bună ziua, Mihai Eminescu ! Servus, Rivneanule ! (După ce-și scot hainele de iarnă, se așază).

Chibici-R. : N-am avut plăcerea să-l cunosc încă pe domnul în haină „împărătească” ?

Eminescu : E un viitor împărat al slovelor. Faceți cunoștință, deci.

Slavici : Mă numesc Slavici și Ioan. Sunt voluntar în armata imperiului și urmez cursurile Facultății de drept. Domnul Eminescu glumește în cele ce zice... Eu mă exprim destul de greu în limba română.

Vasile Morariu : Lasă modestia, Slaviciule. Vorbești destul de bine.

Eminescu : Dacă-mi dați voie, dragi colegi ! Vreau să vă mai spun ceva : i-am expediat la București, domnului B.P. Hasdeu, cu care mă aflu în corespondență, comunicarea lui Nicu Aronovici despre geniul lui Ștefan cel Mare, precum și Apelul studenților români din Viena. Deunăzi, am primit un răspuns. Iată-l. (Scoate din buzunar o foaie, citește colegilor răspunsul lui Hasdeu) :

„Stimate domnule M. Eminescu,

Mi-a făcut deosebită plăcere epistola dumată, însoțind articolul domnului Aronovici și Apelul studenților români din Viena. Găsesc articolul plin de miez, iar Apelul de o stringență actualitate. Le voi publica, deci, pe numărul din ianuarie 1870 al gazetei mele Traian. Deosebite considerațiuni, B.P. Hasdeu. București, Decembrie 16, anul 1869”.

V. Morariu : Că bine te-ai mai gândit, Mihai, să trimiți această materială spre publicare în patrie.

Slavici : Dar ce conține Apelul ?

Eminescu : Ne-am adresat, colega, tuturor oamenilor de bine,

românilor, mai întii, desigur, făcîndu-le cunoscută intențiunea noastră și rugîndu-i să ne sprijine pecuniar pentru organizarea serbării.

I. Barițiu : Am făcut și pe voia lui Vasileică Morariu. Am și eu o doleanță. De data asta către Mihai Eminescu exprimată.

Eminescu : S-o auzim.

I. Barițiu : Aș vrea să-l rog pe colegul nostru, poet să ne cînte ceva fain, cum numai el știe, pre dulce vorbă moldavă...

Ceialți : De acord. Să ne cînti, Mihai, să ne cînti !

Eminescu : Mă-nvoiesc. Dar spuneți-mi, pe care dintre ale mele cîntece aflate în repertoriu doriți mai înainte să-l ascultați ?

Slavici : Pentru că eu tot mă grăbesc să ajung mai devreme în garnizoană, zi-ni-l, domnule Mihai Eminescu, pe cel cu „Barbu Lăutarul”.

Ceialți : Pe ăla cu Barbu Lăutarul îl vrem și noi ! Pe ăla !...

Eminescu : Bine Ioane al lui Slaviciu, pe ăla îl voi zice (Cîntă) :

Eu sunt Barbu Lăutarul
Starosteale și cobzarul
Ce-am cîntat pe la domnii
Și la mindre nununii...
Cînd nîngea, nîngea în lume,
Eu cîntam și spuneam glume,
Pe cînd domni de nalte vite
Petreceau tot cu domnițe...
Eu sunt Barbu Lăutarul
Starosteale și cobzarul,
Cînt de jale și amar
Din hotar pină-n hotar.
(după o mică pauză)
Rog turnați vin în pahar
Lui biet Barbu Lăutar !...

(Se aplaudă. Voie bună, urale. Peligrade care s-a ridicat de la masă sosește în grabă cu o nouă tavă cu pahare pline).

V. Morariu : Pentru Barbu Lăutarul, să bem prieteni !

Ceialți : Pentru poetul Mihai Eminescu să ridicăm paharul !

Eminescu : Vă mulțumesc tuturor ! Și eu ridic paharul în cinstea domnilor voastre care, ori de cite ori mă simțiți la ananghie, îmi dați și cămașa de pe voi. Nu numai aceea de la Ipotești, ci chiar și voi ceștia de față îmi sunteți frați !

Slavici : Pe mine rog să mă iertați. Trebuie să plec la garnizoană !

Eminescu : Toți vă gătiți de plecare ? Trădătorilor ! (ironic-glumeț).

Chibici-R. : Eu mai stau cu tine, Mihai, nu pot să te las așa singur.

Eminescu : Știam eu, Chibici-Rivneanule, că tu-mi ești amicul cel mai devotat. Știam. (Cei doi pleacă).

Chibici-R. : O cafea neagră pot să-ți mai aduc, poetule. Doar una.

Eminescu : Mi-ai ghicit gîndu-l. Ad-o, prietene, nu te refuz. (Chibici aduce cafeaua. Eminescu soarbe licoarea ei amară încet. Apoi după o tăcere, își ia și el pardesiul cam uzat și ieșe împreună cu al său coleg).

SCENA A 2-A

(În fața Bibliotecii imperiale. Pe treptele albe de marmoră. Eminescu și Chibici cu cite un braț de volume. Peisaj de iarnă vieneză. În față un parc. O bancă pe care la început nu stă nimeni.)

Eminescu : Uite ce aveam a-ți mai spune, dragă Chibici. La Döbling, se găsește singur și aproape uitat, fostul Domn al României, Alexandru Ioan Cuza...

Chibici-R. : Am auzit ceva. Și...

Eminescu : Am o propunere, pe care te-aș sfătui să nu o divulgi.

Chibici-R. : Hai, că m-ai făcut curiosu’.

Eminescu : Aș vrea să mergem cu un „plocon” la Domn. Tot e Anul Nou peste citeva zile. E un prilej nimerit.

Chibici-R. : Cu tine merg, Mihai Eminescu. Trebuie să vină cineva de acasă cu merinde, dar am să las vorbă să mă aștepte. Cine mai mere cu noi ?

Eminescu : Cred că Ieronim Barițiu. Îmi confirmă azi exact.

Chibici-R. : Va trebui să pregătim niște colinde, nu-i așa, Mihai ?

Eminescu : Nu-i nevoie, fratele meu. Știu eu destule, că nu în zadar am străbătut pămîntul românesc cu cele trupe de teatru !

Chibici-R. : S-a făcut, Mihai. S-a făcut. (În fața lor, pe bancă, se așază doi tineri îndrăgostiți. Fata e blondă și băiatul îi mîngie peletele lungi. Mihai către colegul său.)

Eminescu : Cînd eram și eu mai tînăr numai plete blonde mîngiam, blonde cum e aurul din soare. (Chibici zîmbește. Pornesc cu pași rari prin parcul vienez. Acordurile unui vals de Strauss).

SCENA A 3-A

(Döbling. Dimineața zilei de Anul nou, 1870. În fața locuinței fostului Domn al României. Alexandru Ioan Cuza. Apoi înăuntru. Interior modest, mobile puține — citeva fotolii, un birou cu multe cărți și reviste, o măsuță rotundă cu un sfeșnic de argint. Pe un perete — două tablouri înfățișîndu-i pe Ștefan cel Mare și pe Mihai Viteazul. Îl revedem pe Cuza : înalt, impunător încă, puțin slăbit, palid, se mișcă încet. Este atent, amabil cu cei ce-l vizitează. E deschis și are momente de jovialitate. O undă amară îi citim în glas. Doamna Elena, în vizită și ea la soțul aflat în surghiun, îi întîmpină pe cei trei studenți români colindători : M. Emi-

nescu, Ieronim Barițiu și Chibici-R.).

Elena Doamna : Cine sunteți, vă rog, domniile voastre ?

Eminescu : Prea înaltă Doamnă, suntem trei studenți români de la Universitatea din Viena. Am venit special pentru Domnul nostru, Alexandru Ioan. În dorința de a vă ruga să primiți omagiile și urările noastre.

Elena Doamna : Bine, bine, dar Alexandru nu mai este domnitor de cîțiva ani. Dinsul a fost silit să abdice... Cum, încă n-ați aflat ?

Chibici-R. : Pentru noi este. **Ieronim B. :** Am venit să vă colindăm, am adus și un ploc...

Eminescu : Venim cu inimă bună, înaltă Doamnă Elena. Tare mult ținem să fim primiți de al nostru Domn.

Elena Doamna : Merg îndată să-l anunț. Vă rog, însă, spuneți-mi numele dumneavoastră, domnilor studenți, ca să i le comunic lui Alexandru.

Mihai E. : Eminescu.

Chibici-R. : Mă numesc Chibici-Rivneanul.

I.B. : Eu sunt Ieronim Barițiu...

(Cei trei studenți români, colindători, rămîn în dreptul ferestrelor. Doamna Elena revine.)

Elena Doamna : Sunteți poftiți. Alexandru vă primește. E chiar bucuros că tinerii care sunteți ați avut acest gînd frumos spre a-l revede. (Cei trei — Chibici, Barițiu și Eminescu — își fac apariția în locuința fostului Domn. Sala de primire, cu puține lucruri, cum spuneam, dar cu multă lumină, lumină izvorînd din suflutele acestor oameni aleși care sunt Alexandru și Elena Doamna, chiar dacă s puțin trîști, apăsați de griji, bolnavi. Seninătatea privirilor, nobilul caracter și dorul de acasă îi fac să rămînă ei înșiși.)

Al. I. Cuza : Fiți bineveniți, dragi studenți români. Vă mulțumesc pentru sentimentele ce le aveți față de mine, cel care am fost odinioară Domnitor al patriei dumneavoastră. Vă mulțumesc (îi stringe la piept, ca pe copiii săi).

I. Barițiu : Am dori, după obiceiul pămîntului, să vă colindăm, să vă spunem urările noastre de Anul nou...

(Cuza, alături de Elena Doamna, încuviințează fără cuvinte, vădit cuprînsi, și unul și altul, de o adîncă emoție.)

Cei trei colindători (cîntînd) :

— Alei, lerui-lerui, Doamne, colinde n-ați auzit, mărul cu flori dalbe, noi de asta am venit, mărul cu flori dalbe, să vă colindăm cîstit, mărul cu flori dalbe, că-i vremea de-mpodobit ; la ferești cu flori domnești, busuioac —

să vă poarte tot noroc, mărul cu flori dalbe. Și să fiți, mereu să fiți, Mărul cu flori dalbe...

(Mihai îi samănă pe Alexandru și pe Elena Doamna cu boabe de griu) :

— Anul nou cu pace și cu sănătate,

cu spor intru toate, și să fie-acastă casă intru toate mai aleasă, tot cu mană și cu hrană din neam în neam,

din sămînție în sămînție și așa pînă în vecie ! — Să trăiți și să înfloriți, ca merii, ca perii, în mijlocul verii !...

(Fostul Domnitor îi mîngie pe creștet pe colindători.)

Al. I. Cuza : Doamnă scumpă, tot după obiceiul casei și al neamului nostru, te rog răsplătește-i pe minunații noștri colindători. (Către ei) : Ședeți, dragii mei. Simțiți-vă ca acasă ! Și acum, să ne recunoaștem. (Cei trei se așază în fotolii. Doamna Elena aduce cozonac, mere roșii, nuci, pahare cu vin. Ia loc și dînsa)

Eminescu : Eu sunt Mihai Eminescu, studiez filosofia. El e Chibici-Rivneanul. Îi mai cheamă și Alexandru, ca pe dumneavoastră.

I. Barițiu : Iar eu sunt Ieronim Barițiu...

Elena Doamna : Fiul lui George Barițiu ?

I. Barițiu : Intocmai.

Al. I. Cuza : Incîntat de cunoștință. Cu excepția domnului Chibici, dumneavoastră, aceștia doi, îmi păreți cunoscuți de cînd lumea. (Către Mihai) Iar pe dumneata, domnule Eminescu, te citesc în reviste, mai ales în Familia lui Iosif Vulcan, cu poeme splendide. Înțeleg că te pasionează deopotrivă filosofia orientală, către care inclini, dar și istoria. Am aici, precum vedeți, scumpi prieteni, toate publicațiunile românești.

Eminescu : Între două respi-

rații, după studii, ne îngăduim să ne întoarcem cu gîndul și către noi. De aceea am dorit tare mult să vă vedem, Doamne al nostru...

Al. I. Cuza : Nu mai sunt domnitor, cum bine știți. V-aș ruga să-mi spuneți simplu, domnule Cuza, sau chiar direct pe nume, Alexandru. Eu totdeauna m-am comportat ca un om ce se cunoaște pe sine. Dar îi cunoaște pe ai săi, mai ales. Pe cei mulți, cei adevărați...

Chibici-R. : Colegul Eminescu mi-a vorbit deseori despre faptele și întîmplările dumneavoastră.

Al. I. Cuza : Au rămas în urmă. Puțini își mai amintesc de acestea. Ele însă mi-au marcat existența. N-aș fi putut altcum. (Doamna Elena îi imbie să guste din cele de pe masă).

I. Barițiu : Și tatăl meu recunoaște în persoana dumneavoastră pe omul politic distins, cu o vedere înaintată asupra lucrurilor. Dinsul, ca și alții, regretă că...

Al. I. Cuza : Nu pe regrete ne construim calea care a mai rămas. Ci pe conștiința că ne-am făcut datoria. Față de lumea care ne-a dat și pe care nici un moment n-am înșelat-o. Mie, dragi studenți, nu-mi plac vorbele mari. Aș vrea, de aceea, să fiu bine înțeles. Sint mișcat că domnul George Barițiu îmi apreciază gesturile. Rog să-i transmiteți omagiile mele. Dar sunt și intristat cînd alții, acolo, în țară la noi, caută să-mi denatureze faptele. Să-mi mistifice gîndirea. Eu m-am exprimat într-un anume fel. Ei merg la parafraze și calambururi. Seriozitatea este un dat al caracterului. Față de noi, mai întii, și apoi față de ceilalți, avem datoria să fim serioși, domnilor studenți. Aproape că am uitat că rele-guri îmi azvîrl doar cenușă pe urme. M-am dorit un om al zidurilor bune...

Elena Doamna : Și nu-l drept, nu-i drept, dragi și buni copii, Alexandru n-a fost vrăjmaș al neamului său. El l-a înțeles și i-a apărat pe cei oropșiți. Și-a dat toată silința să le fie de folos...

Al. I. Cuza : Copiii mei, haideți să ridicăm un pahar. Pentru întîlnirea noastră fastă de astăzi, 1 Ianuarie 1870 ! Pentru succesul și sănătatea dumneavoastră ! (Cuza ridică paharul ciocnind pe rînd cu Doamna Elena, Mihai Eminescu, Barițiu și Chibici.)

M. Eminescu : Doamne al nostru, fie-ne permis a vă pune întrebare : cum v-ați împăcat cu gîndul depărțării de țară, de cei apropiați ?

Al. I. Cuza : Dinstinse poet, pot să-ți spun că mi-a fost greu, tare greu. Am simțit întotdeauna că patria este și în mine. Ea respiră în singele meu, în suflul meu, în conștiința mea. Sunt trist că nu aud graiul de acasă. Copiii mei, eu nu m-am scotit nicicînd al meu, precum știți, ci al neamului care m-a dat. Alegerea de m-am bucurat am primit-o ca expresie neîndoiebnică și statornică a voinței națiunii române pentru unire. Ceea ce s-a dezbătut mai înainte în divanurile ad-hoc ale Principatelor noastre, m-am străduit, după puterile și cugetarea mea, să duc în fapt. Doamna noastră Elena, aici de față, poate depune mărturie.

Că sunt acum departe de neamul meu, nevoit să trăiesc între străini, e o durere. Dar o înțeleg, dragii mei, și o accept. Simțul istoriei nu mi-a lipsit și nu-mi lipsește nici azi.

În vremea cînd am fost ales domnitor al patriei noastre unice, poate că eu intruchipam acele exigențe pe care istoria le cerea. Acum istoria cere alte exigențe.

Elena Doamna : Alexandru Ioan nu și-a întors niciodată față de la poporul său, de la acei oameni care ară, seamănă — țărani — și cărora acest bărbat din fața dumneavoastră le-a dat prin lege înapoi pămîntul care era al lor, le aparținea, și pe care alții li-l luaseră cu

forța. Pentru aceasta e pizmuit Alexandru, dar nu de țărani români, ci de acei nesățioși de averi, proprietarii unor nesfîrșite latifundii.

I. Barițiu : Dacă ar fi să începeți misiunea de odinioară, ce-ați zice ?

Al. I. Cuza : Domnule Ieronim Barițiu, ați înțeles că sunt obosit. Și nici cu sănătatea nu stau prea strălucit. Cît despre mine pot să vă spun că nu doresc cu nici un preț să reîncep misiunea de altădată. Dar dacă aș vedea țara mea amenințată de o mare primejdie, dacă poporul român și-ar îndrepta ochii spre mine, dacă un mare interes național ar solicita colaborarea mea, vă pot asigura buni prieteni tineri, chiar dacă ar fi să plătesc cu viața, că în acea clipă, în acea oră, în acea zi, aș fi gata să răspund prezent la chemarea poporului meu. Îi am în vedere, cum spuneam și în alte împrejurări, pe oamenii simpli și dreți, pe cei mulți și buni, pe cei care alcătuiesc sarea pămîntului de acasă.

Eminescu : Știm acestea, domnule Alexandru Ioan Intîiul, eu așa, numai așa pot să vă numesc, știm acestea și durerea dumneavoastră pe noi înșine ne doare. Dar nu vom discuta despre durere, dumneavoastră v-ați ridicat deasupra-i și eu personal vă socot un învingător. Spună ce-or spune infamii și corupții. Numele dumneavoastră se află pe buzele acelor oameni care și-au construit viața pe trudă. Pe trudă cinstită și nicidecum pe uzurparea drepturilor altora. Am umblat mult prin țară, să-i aud, să-i simt, să-i știu pe oameni, și vă pot asigura că ei apreciază faptele dumneavoastră. Că ei, mai ales țărani și țigoveții, meseriașii și oștenii nu v-au uitat. Nu vă pot uita, Doamne al nostru !...

Elena Doamna : Întotdeauna Alexandru a considerat că are ceva de învățat de la înaintașii iluștri. Și nu doar de la ei, chiar și de la un om fără carte, precum vînceanul Ioan Roată.

Al. I. Cuza : Faptele de armă, viața și gîndirea lui Ștefan cel Mare m-au interesat mult. El s-a mișcat într-un timp de a-dînci convulsii ale istoriei. Poate că geniul Domnului Ștefan consistă și în aceea că a reușit, cu un ceas mai devreme, să vadă ce alții n-au văzut. Și mai cu seamă, îmi spun, că a reușit să-și păstreze nealterată gîndirea față de atitea convulsii.

Eminescu : Și dacă-mi permiteți, domnule al nostru Alexandru Ioan, aș dori să vă spun că și pe noi, tinerii, ne ispătește figura voievodului moldav. Eu socot că geniul lui nu din hazard vine, ci dintr-o adîncă și temeinică, neslăbită cunoaștere de sine și a lumii din preajmă.

Al. I. Cuza : Îmi place cum gîndești, domnule Eminescu. Sunt acum bucuros că generațiunea care se ridică nu-i indiferentă la idealurile noastre cele sfinte...

Chibici-R. : Eu sunt profund mișcat de întvederea cu dumneavoastră. De lecția pe care ne-ați dat-o...

Elena Doamna : Stă în felul lui Alexandru să vă privească așa.

I. Barițiu : Dacă ne mai este îngăduit, am dori să vă spunem că noi, studenții români din Viena, preparăm o mare adunare națională.

Al. I. Cuza : Și unde precunizați aceasta, domnilor studenți români ?

Eminescu : La Putna, desigur. Întru cinstirea memoriei Voievodului cel Mare.

Al. I. Cuza : Eu nu știu cît mai am de trăit, copiii mei. Dar vă doresc să duceți la capăt ceea ce aveți în gînd. Și, pentru că frumos gîndiți și vă exprimați așijderi, îmi îngădui, ca unul mai în vîrstă, dar nu bătrîn, un sfat : nu uitați nici o clipă că drumul dumneavoastră e presărat cu primejdii. Algeți-vă cu grijă prietenii și nu nesocotiți vrăjmașii. Argumentele vă sint cuvintele și ele trebuie să meargă împreună cu adevărul. Eu poate n-am să mai fiu... La vremea cuvenită, mi-am făcut datoria, dar dumneavoastră amintiți-vă că patria din inimi și cea de acasă vă solicită și nerv și gînd și biruință...

Cei trei studenți : Permiteți-ne, să ne retragem. V-am reținut prea mult (Se ridică. Își iau rămas bun de la Cuza. Aceasta le stringe călduros mîinile. Îi îmbrățișează. Doamna Elena îi conduce. Fostul Domnitor deschide fereastra. Le face cu mina).

Al. I. Cuza : Mergeți cu bine, copii frumoși ai României. Mergeți cu bine... (Cortina se lasă ușor ca un murmur de alean).

Poeme de

Florentin
Popescu

Relief la Ninive

(Regele Assurbanipal la vînătoare de onagri)

În avînt călărețul — speriat este calul
(și ca un fulger trece prin gîndu-i
durerea de-a fi ajutor nedreptății) ;
În avînt este calul — încordat călărețul
(cu mina pe arc și cu trupul
deodată-nșepenit, o statuie, în aer
ca și cum de gestu-i ar atîrna universul
și soarta stelelor și soarta pămîntului)
și trece prin jur fiorul fărimei de veșnicie
pînă se face pulbere albă
și pînă se face nimic și părere
în suflul celor ce-și poartă pe-aici
fragila lor alcătuire de lut.
Uneori, în clipa de liniște
aud, mai aud bătaia copitelor
și furnăitul și nechezul acelu neașemuit bidiviu
pe cînd, deodată, la hotarul de suflet
se poticnesc gîfîind, se opresc și imploră-ajutor
fugăriți, speriați sărmanii onagri ;
uneori, ca un fulger
fiorul din trupul onagrilor
trece prin propria-mi piele
și se face soare țipînd
și se face noapte bîntuită de ieie
pînă la zori, ori poate pînă la stele

Bătrînul oștean către fiul său în armură

„Aceste ziduri și aceste porți
au fost stropite cu sînge
și cu lacrimi s-a pus piatră pe piatră
de către mîinile și umerii prizonierilor noștri
și-n lanțuri erau picioarele lor
și cu zale de fier erau străpunse buzele, urechile lor
pe cînd tu nu te iviseși pe lume,
pe cînd ochii tăi nu-nțliseră
nici lumina, nici noaptea, nici bolta albastră,
iar noi eram cei ce-au invins
și treceam sub steaua gloriei
peste durerea nefericiților !”
Așa vorbea bătrînul oștean către fiul lui în armură
și-acela răminea neclintit în propria lui hotărîre
ca un stîlp în furtună
în vreme ce vîntul și ploaia și noaptea
loveau în el fără oprire ;
„Inchipuie-ți, așadar, fiul meu
că-n noroi și în ploaie, sub bicele regelui
nu gleznele prizonierilor, ci gleznele tale singeră
și nu e scăpare, nu-i rost de ieșire
din starea cumplită de-acolo !”
mai zise bătrînul privind
la săgețile, la tolba fiului său în armură,
dar el răminea mereu neclintit
cum neclintită era zarea cea dreaptă
de după care se ivea ca o boabă de sînge
pe rana din ceruri, soarele

Portret de scrib gîndind

Scriu numele meu pe tăbliță
și vine Coboritoarea și mi-l mîncă ;
scriu semnul gîndului și semnul tăcerii
și semnul apropierii ei îl scriu
și vine o pajură și le mîncă ;
scriu armăsarii cu coamele-n vînt
în goana lor rostogolind în urmă
ca pe-o roată a carului de război, soarele
și scriu lumina haloului blind
prin care vorbele mele-i inconjoară
pe cei doi îndrăgostiți sărutîndu-se
în ceasul cînd luptele grele s-au stîns
și vine șopirla verde și le mîncă.
Pustiit, fără de nume și fără de gînd
și fără de-armăsari și iubire,
iau jumătatea de trup ce-mi rămîne,
o fac pasăre
și cîntec o fac
și pînă cînd vine Coboritoarea
trec peste taberi și prin inimi trec
dezlănțuind caișii blind înfloriți
în inima soldatului
pînă cînd trupul, muritorul meu trup
pe sine se arde, biată luminare
urmîndu-și pînă-n ceasul din urmă chemarea

(Din vol. „PEREGRIN LA NINIVE”)

TEATRU

Recital Irina Răchițeanu – Șirianu

O fericită armonizare a poetului cu actorul, în nobila lor tentativă de mereu redescoperire a realității imediate, a lumii în general, spre bucuria contemporanilor (și nu numai a lor) ne-o oferă Teatrul Foarte Mic prin recitalul actriței Irina Răchițeanu-Șirianu pe texte de Ana Blandiana, în spectacolul „Cu ochii deschiși” a cărei premieră a avut loc la începutul săptămânii trecute. „Nu m-am gândit niciodată să scriu pentru teatru — spune Ana Blandiana în programul de sală al spectacolului. Important și greu mi s-a părut întotdeauna să mă adresez nu să mă exprim, unicul spectator care eram fiindu-mi necesar și suficient”. Mărturisirea este evocatoare în perspectiva modalităților specifice de manifestare a poetului și actorului — creator și interpret —, distincția între „exprimare” și „adresare” propusă de Ana Blandiana sugerând-o tocmai pe aceea dintre actul numirii, în sensul cunoașterii artistice profunde dar strict individuale (și, implicit, neconvenționale), și acela al comunicării, gest ce, presupune, cu necesitate, convenția, o convenție redimensionată însă sub semnul acelorași profunzimi artistice care conferă cunoașterii reala valoare formativă, iar subiectului receptor adevărata mare bucurie.

În temerarul demers de a acorda lirismului meditativ valoare scenică (altfel spus, de penetrație rapidă într-o masă largă de receptori), Irina Răchițeanu-Șirianu și-a ales, din complexitatea mijloacelor artistice pe care, de-a lungul unei strălucite cariere, ne-a convins că le stăpânește la perfecție — firescul. Și tocmai refuzul statutelor convenții scenice (în fapt, chiar al scenei, aceasta rămânând undeva în spate, cadrul de rostire al discursului fiind mutat chiar în sală, actrița părăsindu-l frecvent pentru a veni foarte aproape de spectatori) conduce, credem, la deosebita reușită a acestui recital. Nici o izbucnire, nici o exaltare, nici o exclamație sau interogație retorică, doar o lăuntrică uimire revelatorie, în curgerea blândă a dialogului interior, a spiritului cugetător, cartezian, sub covârșitoarea indoială. Vocea egală, aparent neutră și ușor obosită a actriței dezlănțuie, prin înșiruirea de gânduri și secvențe, un șuvoi de impresii copleșitoare. Sinestezii ciudate se alcătuiesc, împletiri subțiri, transparente, aburind, înălțându-se într-o inedită magie.

Reverberații de un tulburător patriotism inundă sala („M-am gândit adesea că dacă ar vrea să se sinucidă, oamenii ar trebui doar să plece din țara lor. (...). Plecând de-acasă nu mori, bineînțeles, dar încetezi să participi, încetezi de a fi parte”), dimensiunea civică a spectacolului dobândind valori de cea mai aleasă ținută. Un tulburător amestec de luciditate și candoare, de zbatere lăuntrică și senin, de contemplație meditativă și implicare energetică, activă, este rostit într-un gest scenic de un firesc dezarmant. În acest fel, însă, întreaga intenție a spectacolului se transformă în reușită: n-avem decît să ne privim mai atent pe noi înșine și pe cel de aproape pentru a înțelege că firescul există, iar el înseamnă nesățioasă confruntare a binelui cu răul, a frumosului cu uritul, a vegheii și somnului, a bucuriei și tristeții și a multor altora, într-o alcătuire devenită suficientă sieși, hrană și trup împlinit.

GABRIEL NĂSTASE

FILM

Starea de performanță

Prin ultimul său film, *Rezervă la start*, Anghel Mora nu numai că ne reamintește de filmul ce l-a impus la absolvirea I.A.T.C.-ului ca posibil autor de povestiri articulate într-o gesticulație ritmată, conectată la o dinamică interioară, dar face o probă a capacității sale de a dezvolta epic un subiect și de a-i aduce amendamente inspirate. Ceea ce în *Aur cit un nasture pe piept*, cum alt de aluziv se intitula filmul lui de diplomă, era o simplă ecuație de montaj paralel, admirabil desfășurat, fără, firește, a fi numai atât, acum devine expresia unei virtuozități narative, într-un spectacol mai larg, deși fizionomiile țin de aceeași lume specială a sportivilor de performanță. Apropierea startului era atunci momentul cheie pentru ca, aici, perioada de pină la concurs să fie radiografiată cu instrumente deosebit de fine. Altfel, în film nu vom găsi multe momente bogate sub aspectul amintit al anecdoticii și, cu toate acestea, un anumit gen de suspens îl descoperim cultivat și susținut cu mijloace dintre cele mai moderne. Multe cadre, schimbări de unghiuri și o suplete, asociată cu discreție, construiesc un peisaj, sufletesc mai ales, o stare de spirit edificatoare pentru lupta cu și pentru performanță a unor tineri sportivi dintr-un lot de pentaton. Deosebit de dificil prin cele cinci probe ale sale (călărie, scrimă, inot, tir, cros), pentatonul este un pretext fertil de a investiga o colectivitate și de a-i face portretul moral.

Spectaculoase în sine, probele ținesc de prea puține ori să se transforme în ceea ce numim transmisii directe de la terenul de antrenament. Tinărul cineast (lucrând după un scenariu la care a colaborat și Șerban Marinescu) conduce o echipă de tineri actori care înțeleg creator sugestiile necesare constituirii unei construcții tensionate, căreia îi găsim drept calitatea principală autenticitatea de: comportament, stare, dialog. Psihologiile au veridicitatea virstei, mai exact a virstelor. Antrenorul Tomescu e în aparență un acrit în pragul pensionării sau al morții, ca pină la urmă, să descoperim în el un luptător și un om care știe ce vrea și care demonstrează corectitudine. Mihail Stan face din personaj pivotul unei conflictualități trecute prin registre diverse, de o concentrație narativă evidentă. În Simion, „rezerva” adusă la start, George Alexandru, excelentul debutant din Noi, cei din linia întâi, confirmă nu doar talentul, ci și inteligența artistică, ceea ce mă fac să văd în actor un nume pe care se poate bizui cinematografia noastră. Și Bogdan Stanoievi e mai convingător ca alte dați, deși joacă același gen de personaj hai-hui. Decorativă la început, Ioana, studentă și ghid în vacanță, ia de la Tania Filip nu doar farmecul unei feminități nostalgice, ci, încet-încet, și acea sobrietate a sentimentului de nimic deviat. Actrița aduce personajul la o stare de radiografie recitată cu emoție, a unei iubiri pentru care trebuie să lupti, să aștepti, să nu trădezi. E drept că și operatorul Marian Stanciu are un merit, și nu unul oarecare, în imaginarea coloristică și filmicizarea unor stări și ale unor situații prinse pe peluculă cu o bucurie specială a muncii artistice (vezi secvențele de exterior, dar și câteva cadre de interior, mai ales acele momente de suspens sentimental, cu privire la evoluția cuplului principal). Melania Oproiu, tot mai inspirată de la film la film, e aici o montează creatoare de ritmuri și de stări ce vin în prelungirea intențiilor regizorale spre a le impune. Un colaborator la aceeași înălțime — Călin Papură (decoruri, costume) — în cel mai bun film de pină acum al lui Anghel Mora.

IOAN LAZAR

PLASTICĂ

O expoziție de grup

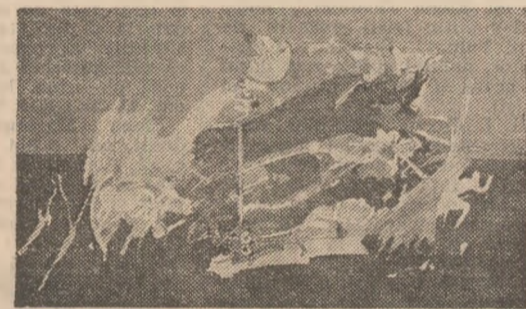
Actuala expoziție de grup de la sala „Simeza” are un numitor comun în modul de expresivitate plastică, cel al grafice, dar se poate spune că, totdeodată, ceea ce îi apropie pe exponenți în modul cel mai evident este calitatea lucrărilor simezate, un nivel ridicat al profesionalității lor.

Acest grup care s-ar putea intitula, sfidind superstițiile: „Grupul celor 13”, este compus din 12 graficieni contemporani de elită, cărora li se adaugă 1 ceramist de excepție.

În total, expoziția cuprinde 58 de lucrări grafice și 15 obiecte ceramice, într-o alcătuire densă dar nu lipsită de aerație și spațiu individualizat.

Ne reîntîlnim aici cu acele fulminante viziuni ale aquafortistului Marcel Chirnoagă, cu cai apocaliptici, ca într-o navelă din Edgar A. Poe, dind curs unei gravuri animaliere excelente. Naturismul, de o mare prospețime și un pregnant realism, ni-l readuce pe Dumitrescu Mircea, tehnicianul desăvîrșit, în retina interferentă a informării cvasiștiințifice și sintagmei lirice. Grafica lui Tiberiu Nicolescu ne evocă o etamină atemporală, cu efecte vetuste și portrete scâmoșate, în vreme ce cunoscutul ilustrator al lui Ion Creangă, graficianul Constantin Baciu, este prezent cu o suită de compoziții vapoaze.

Un suprarealism concludent, meșteșugit prin rafinament de *pointesche* durerian, ne impresionează în mod deosebit la panoul lui Săftoiu Nicolae, iar cele 10 secvențe din ciclul: „Cele 21 descențite pentru tot atitea blesteme”, în aqua-forte-tenta, sub semnătura lui Panaiteșcu Ion se asamblează, distinct dar armonios, cu ciclul „Suplicii” prezentat de Bulacu Aurel. Lor li se alătură grafica de fac-

tură expresionistă a lui Alexi Nicolae, de o reală forță publicitară, situată vis-à-vis de xilogravurile lui Băias Lucaci Ethel, care s-ar putea intitula „Metamorfozele unui rinocer” (un ciclu de 5 variante), fiind ilustrative și pentru o stagiune teatrală cu „Rinocerii” lui Ionescu.

Pastelurile lui Vasile Socoliuc, cu predilecție pentru dinamismul cabalinelor cavalcade și animismul peisagiilor, certifică resursele acestui bun ilustrator de carte, acestora adăugându-li-se și cele 6 tușuri-cu tașisme-color ale graficianului Kazan Vasile, precum și lucrările în tehnică mixtă ale lui Ciobanu Victor Vladimir, într-un evantai al diversității tehnice și tematice pentru resortul tipografic.

De bună seamă că simpla enumerare a celor ce alcătuiesc acest grup, chiar dacă e întovărășită de o caracterizare succintă, înseamnă prea puțin pentru prezentarea valoroșilor expozanți, dar unitatea lor, prin diversitate, oferă spectatorului avid de plastică autentică un prilej remarcabil de a-i aprecia comparativ, la fața locului.

Trebuie să subliniem și aportul „jolicului” Constantin Baciu, care punctează atât de oportun spațiul aderent, cu o ceramică ambientală de calitate, așa cum s-a manifestat în numeroase ocazii. Expoziția celor „12 + 1” are toate premisele unui cum exponențial de elită și U.A.P.-ul ar putea să-i asigure o cursivitate itinerantă.

TUDOR GEORGE

PROFIL

Vasile Pop-Negreșteanu

— născut la 28 decembrie 1955 în localitatea Negrești-Oaș, absolvent al Institutului de arte plastice „Nicolae Grigorescu” din București, secția „Artă monumentală”, promoția 1980.

— debutează în 1978, cu prilejul „Expoziției tineretului de la Iași”, prezentînd o lucrare de pictură — „Oșan”.

— lucrarea de diplomă executată în 1980 („Istoria Patriei” — temera pe lemn, 60 metri pătrați, compoziție de artă monumentală pentru sala de ședințe a Institutului de istorie „Nicolae Iorga” din București) reprezintă prima lui mare creație plastică destinată unui spațiu public și, totodată, debutul în acest gen.

Atlantii veșniciei noastre

Vasile Pop-Negreșteanu are-n singe truda fără odihnă a meșterilor de altă-dată: robot de dragoste materialului, el trăiește modest, tăcut, numai pentru a-i smulge frumuseți nebănuite și a le lăsa moștenire celorlalți, fără orgoliu. Aceeași trudă fără preget, fără zăbavă și fără de sfîrșit a cioplitorilor în lemn sau

piatră, aceeași liniște în gesturile ce par că execută un ritual de mult uitat de cei de azi, pe care numai el îl știe, ca un ultim păstrător al secretului unei arte țigăne dintr-unul dintre cele mai curate ținuturi — Oașul.

Artistul, ca om, e simplu. Ostentativ de simplu pentru unii. Incitînd la scormoneli

biografice, ca și cum, în spațiile acestei simplități firea lui ar ascunde, ca într-un labirint, minotauri, tezei și ariadene.

Arta lui e limpede. Iritant de limpede pentru unii, ca și cum ar fi un truc, ca un artificiu, asemeni limpezirii forțate a vinului, înainte de vreme, cu galbenuș de ou. (Unii chiar își pierd timpul căutînd, în opera sa, „urma” compromițătoare de galbenuș, care ar dărima edificiul unui succes ciștigat atât de simplu, incit e de necrezut).

Arta lui e profundă, cu rezonanțe ample, cu reverberații, cu inflexiuni a căror nuanță și frumusețe tulbură. Tulbură chiar ierarhia de valori a unora, decantînd-o de fapt.

Munca sa e, de fapt, un pas făcut mereu mai departe, pe drumul construirii edificiului unei opere complexe, profund legate de pămîntul și oamenii dintre care a pornit. Din ciclul mare al „Virstelor omului” elaborează acum o suită de „Bătrini înalți” cu acrobri, hieratic, de daci strămutați ca o efigie printre însemnele cotidianului.

Negreșteanu știe tot, ca un etnograf, despre obiceiurile din Oaș, fiindcă el însuși le-a trăit. El vine dinlăuntrul acestei fascinante lumi, admirată, de-atîtea ori, din păcate superficial înțeleasă doar pe alocuri, preluată artizanal, simplificată, răstălmăcită și în final neînțeleasă, asimilată cu o vinovată ușurință ori-cînd, și mai ales oricum, în incurile folclorizant-minimalizatoare ale cine-știe-cui cu însăși tradiția. Tinjaua, simbra din Oaș, înconjurarea holdei sint atât de puțin festive, sint atât de pătrunse de întreaga și adevărata lor semnificație încît alungă orice urmă de „motiv folcloric” și ne trec, cu solemnitate, în spațiul sacru — martori privilegiați — ai unui proces de asimilare a tradiției în prezent, ca o trans-fuzie a moștenirii unei vechi culturi în corpul tinăr, pe cale să-și piardă zestrea genetică, a culturii moderne.

Chipurile de țărani bătrini și înțelepți, cutați de vreme dar frumoși, chipurile de femei care muncesc, cîntă, îngrijesc copii sint de fapt, chipurile unor contemporani. Scenele de viață, de muncă,

de sărbătoare sint ale noastre ca univers vizual. Pămîntul e lucrat cu mașini, peisajul e cel cotidian, holda însă este sfîntă și, în prim planul unei atît de văzute (pină acum) imagini de seceriș, un fior străbate imaginea; într-un univers familiar, unde toate sint la locul lor și oamenii fac gesturi firești — culeg spice, umplu sacii cu boabe de griu, freacă în palme spicul — pruncul țîpînd binecuvîntează truda pămîntului iar griul de lingă el binecuvîntează viața. O poezie aparte, aspră, bărbătească, bătînd idilismul unci astfel de scene cu furcile caudine ale unei metafizici surprinzătoare — acum și aici — dă tocmai specificul artei lui Vasile Pop-Negreșteanu.

Bătrînii înțelepți care pot fi deopotrivă dacul de la începutul locuirii acestui ținut, țăranul de acum 100 de ani, sau un bunic de azi — sint, de loc întimplător, numiți „Bătrini înalți” — înalți și drepti, simpli și impunători ca niște coloane antice, ca niște stlpi ai satului — atlantii veșniciei noastre.

SIMONA VĂRZARU

EDUCAȚIA PATRIOTICĂ – VOCAȚIE MEREU ACTUALĂ A LITERATURII ROMÂNE

„Patriotismul s-a dezvoltat organic în literatura română și i-a devenit dimensiune fundamentală”

Traian Iancu

Literatura patriotică de înaltă expresie artistică a militat întotdeauna pentru împlinirea în faptă istorică națională a idealurilor poporului. În România, cei mai mari poeți au fost poeți de inspirație patriotică. Operele lor au constituit forțe de puternic sprijin spiritual ale istoriei noastre în diferitele ei etape. Să ne gândim la poezii pașoptiste și unioniste care au declanșat o stare sufletească de o vibranta nobilitate și au făcut ca românii să-și regăsească drumul milenarului deveniri și identitatea într-un stat ce și-a dobândit, apoi, independența. Poetul român a știut, mereu, să facă să răsună în sufletele oamenilor acestor

meleaguri dragostea de patrie. Numele lui generic s-a definit în timp: în primul rând și înainte de toate — Eminescu; dar și Alecsandri, Mureșanu, Cosbuc, Goga, Blaga, Argezi. Slovele lor ordonate în cărți dragi cugetului nostru, configurează aspirația poporului nostru de a vieți în pace și demnitate națională. Oricare cetățean al patriei poartă, ca pe o prețioasă genă, în structura sa spirituală, inflăcăratul lor îndemn la menținerea trează a conștiinței patriotice.

Literatura română contemporană s-a lăsat prin continuarea tradiției naționale și umaniste a literaturii române dintotdeauna. Încă de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, literaturii de astăzi i s-a făcut cinstea de a fi considerată ajutor de nădejde în formarea omului nou

al societății socialiste românești. Scriitorii au înțeles să își asume cu responsabilitate menirea aceasta. Operele lor stau mărturie în acest sens. Covârșitoarea înnoire a României în prezent își află oglindirea fidelă, dătătoare de patos constructiv și sensibilă vibrație patriotică, în literatura prezentului.

Viorel Știrbu

Literatura română a intrat încă de la începuturile sale — și este cazul să amintim aici că tot astfel s-au petrecut lucrurile și în gazetăria noastră progresistă și militantă profesată de scriitorii importanți — în opera de făurire a unei opinii morale, sociale și politice a

cititorilor, deci în opera de făurire a opiniei publice. Menirea ei fundamentală, ca expresie a spiritualității unei națiuni în limba sa națională, a fost formarea și, mai apoi, menținerea în stare vie a conștiinței patriotice. Poate că nu întotdeauna, în curgerea veacurilor, cărțile noastre, toate, au atins perfecțiunea capodoperelor (dar nu există o literatură națională alcătuită numai din capodopere), mereu, însă, ele au dovedit responsabilitatea scriitorului în postura de educator, în lumina unor înalte idealuri umaniste a poporului. Iar, pe de altă parte, toate capodoperele noastre sînt literatură patriotică. Literatura a susținut din punct de vedere moral națiunea inflăcărînd-o spre faptă politică novatoare, în momente istorice importante: Școala Ardeleană, perioada pașoptistă, Independența, Unirea cea mare, Eliberarea și, desigur, epoca de mărețe împliniri contemporane, de construcție și consolidare a societății socialiste.

Patriotismul s-a dezvoltat organic în literatura română și i-a devenit dimensiune fundamentală. După a doua jumătate a veacului al XIX-lea, scriitorii au dobândit conștiința că

numai o literatură cu caracter național îi poate consacra fierea în universalitate. Iar o literatură cu caracter național este, în esența ei, patriotică. Cred că, în proză, de la Slavici încolo începem să ne dăm seama de configurația spirituală a poporului român. Scriitorul direcționează, prin magia artei sale, conștiința. Literatura națională face Duiuiu Zamfirescu și Liviu Rebreanu, dar și innoitorii de viziune scriitoricească Camil Petrescu și Hortensia Papadat-Bengescu. Patriotismul trebuie înțeles ca perpetuă susținere a realității românești. Poezii și prozatorii de astăzi știu acest lucru și, prin cuvînt tipărit, relevă efortul constructiv actual și virtuțile prezentului. Cînd am scris despre istoria neamului, în *Marele sigiliu*, poate că nu am vrut, într-adins, să fiu educator. Am fost fascinat de existența lui Nicolae Bălcescu și de cea a lui Avram Iancu, am încercat să înțeleg oamenii aflați în interiorul personalităților politice. Dar cărțile, odată scrise, trăiesc independente de autorii lor. Iubirea fierbinte de patrie a acelor eroi naționali amintiți constituie un model moral peren pentru urmași.

„O minunată tradiție ocrotește, ca într-o cameră a comorilor, tot tezaurul patriotismului nostru”

Mihai Negulescu

Între o carte și alta, pe fila zbuciumului ce însoțește dintotdeauna ivirea metaforei în sfîntul gral al acestei spiritualități, căreia aparținem, cei cărora Eminescu le este semen și totuși luceafăr, au mărturisit nu o dată gîndul cel bun, ca o sămînță de viață ce a vegheat mereu clipa nopete, de rostire a inimii și a cugetului deopotrivă.

În universul de simțire și crez pe care ei l-au adăugat, pentru vremea lor și adesea pentru vreme viitoare, zestrelor fără egal a Mioriței, a Meșterului Manole și a Florilor Dalbe, am respirat noi înșine lumină și aromă, credință și iubire pentru acest pămînt care este al nostru, și care ne aparține cu alt mai mult prin taina acestei iubiri.

Intemeiată pe rădăcini unite

cu visul și cu istoria, cu pulsul cel mai curat al aspirației și al dăruirii pentru țară și oamenii ei, o luminoasă tradiție literară își trăiește, încă o dată, cu fiecare nouă generație, menirea sa tezurizatoare și innoitoare în egală măsură.

Trînd, muncind și vîsînd, mulți ani, printre tineri poeți și foarte tineri iubitori de poezie, înțeleg cît de mult au ei de adus, cît de vibrantă rodește în ei, tulburător, inedit, fără retorism, lumina curată a unei mari iubiri. Pentru poezia română. Pentru cea mai nobilă fibră de simțire și crez a acesteia — iubirea de țară.

Am văzut, cu firească părere de bine, cum dintre acești tineri s-au afirmat autori de cărți, de poeme care prefigurează valori ale apropiatului nou mileniu.

Ei își află loc și menire într-un același demers, al scriitorilor contemporani reprezentativi întru oglindirea lucidă, angajată, cu remarcabile resurse estetice, a unei realități umane

complexe, în vibrantă devenire istorică.

Captate în combustia nobilă a operei, întemeiată pe simțirea și adevărul oamenilor, se întorc la ei, înrîuritor, mărturisind în fila de carte ceva din însăși ființa scriitorului. Mărturisind opțiuni estetice și civice, care dobîndesc astfel o nebanuită putere educativă. Iar aceste ecouri, oricît de tîrzii, în sufletul și conștiința celui cărui îi adresăm cuvîntul nostru, mărturisesc încă o dată puterea acestui cuvînt de a fi al omului pentru oameni.

Alex. Rudeanu

Mindria cea mai înaltă a unui popor, dintotdeauna și pînă astăzi, stă în cîtoriiile sale, iar vocația de constructor a românilor este mai mult decît „a doua natură”, este chiar esența naturii lor, definitorie pentru

personalitatea istorică a neamului nostru. Dacă ar fi scris, în loc să zidească, Meșterul Manole ne-ar fi lăsat moștenire, cu siguranță, tot o capodoperă nepieritoare, de prestigiu universal. Atît de talentat să fi fost el, Manole, atît de genial? Putem răspunde fără șovăire: este genial.

Opera lui Manole și, prin extrapolare, operele urmașilor săi dănuie prin secole și milenii, electrizează conștiința umanității, fără a necesita traducerea sau editarea în altă limbă. Iar între scrieri și zidire sînt tot atitea puncte comune cîte perchepe palma șlefuitorului pe trupul pietrei. Și cuvîntul, și piatra, se așază consecutiv, alcătuiind întregul și avînd ca mortar ideea. Ordinea și rigoriginea le sînt proprii și cîtoririi, și scrierii, vîdînd aceeași indispensabilă disciplină. Plămada din care modelează meșterul un zid tracic trebuie să fie la fel de pură și de bună calitate ca și slovele ce exprimă, cît mai plastic și convingător, mesajul zămislit în gîndire... (Faptul că toate întemeierile mari ale omenirii, ca și cele românești, au atras atenția condeierilor este grăitor: dintotdeauna, constructorul „a făcut echipă” cu cronicarul, scribii au pus pe pergament ostentala pietrarilor, dar această idee — menirea noastră de cronicari — poate fi subiectul altei instructive debateri!).

Apriorismul tuturor cîtorilor români de artă monumentală, de lucrări unice în construcții, de bună seamă că se vedește în maxima lor responsabilitate profesională.

Același lucru ni-l dovedesc și scrierile înaintașilor, precum și ale prezentului: din frumoasa și nesecata bogăție care este limba română, scriitorii noștri au modelat prin excelență miezul și simburile, înțelesurile dătătoare de viață, rodnice și optimiste, dovedind tot atîta disciplină a muncii, strădanie și trudă neostenită, cît și zidarul cetăților românești, străvechi sau moderne. Această minunată tradiție ocrotește, ca într-o cameră a comorilor, tot tezaurul patriotismului nostru.

Astfel că îndemnul secretarului general al partidului, de a lucra zi și noapte pentru a contribui, pe calea creației, la ridicarea generală a nivelului de cultură al poporului, îl receptăm cît se poate de limpede, angajat și realist: avem comoara fără de seamă a limbii române și toate condițiile pentru a șlefui această rădăcină a ființei noastre, să ne aplecăm dar asupra ei cu emoție, chiar cu „răsuflarea tăiată”, pentru a nu-i cînti demiurgica alcătuirii, păstrîndu-i sunetul cristalin, precis și nealterat de influențe străine, atunci cînd ne dăruim patriei în veșmintul cărților noastre.

„Sensul acestei datorii de conștiință este îndreptat, mai cu seamă, spre viitor”

Dan-Silviu Boerescu

O literatură care își nesocotește viitorul este o literatură care își reneacă originile. Iar a-ți ignora obirșia înseamnă a te nega ca ființă, a comunica în gol cu himera existenței paginii tipărite. Dar ce înseamnă „origine”, „obirșie”? Originea operei de artă — ne asigură filosoful — este chiar Arta. Obirșia operei literare este însăși limba în care ia ființă opera literară, care nu este simplul suport al scrierii. Rostirea esențială ne rostește ea pe noi și nu invers, ne învață același spiritus rector al gîndirii moderne. Un celebru savant, un întemeietor, se întreba chiar

dacă nu cumva la început a fost poezia și apoi limbajul... O propoziție cu valoare de simbol, folosită într-atît incît și copiii o cunosc pe dinafară chiar înainte de a învăța *Mama* sau *Doina*, afirmă că patria scriitorului român este limba română. Înainte de a scrie un singur rînd, un vers, un cuvînt sintem datorii, deci, față de cea care ne renaște perpetuu — *limba română*. Sensul acestei datorii de conștiință este îndreptat, mai cu seamă, către viitor. Sintem meninți a duce mai departe o tradiție, nu a o întoarce din drum. Prin limbă sintem legați indestructibil de sensul tradiției incît a jalona drumul înapoi ar însemna să ne împotrivism acestei mișcări fundamentale. Înaintașii sînt în noi grație însăși limbii române — un adevăr care răzbate la tot pasul — să ne „întoarcem” spre ei ar fi o

tautologie. Trebuie să privim, deci, cu responsabilitate înainte pentru a ne încadra în tradiție și, prin aceasta, a încadra tradiția în formele spiritualității moderne („toate vechi și nouă toate”). Altminteri, „tradiția” ar constitui doar o arhivă, un depozit de date fără reverberație în viitor. Răspunderea pe care ne-o asumăm atunci cînd (ne) în-scriem în pagină este de a apuca viitorul cu propriile noastre mîini. Și asta, nu oricum, ci asigurîndu-i devenirea. O devenire care nu e același lucru cu simpla metamorfoză în diacronie. Literatura adevărată este un permanent dialog cu valoarea, pe care n-o înșeli cu veșminte strălucitoare, cu jerbe de metafore ale clipei („clipa cea repede”). Vocația literaturii române stă în capacitatea ei de a construi în durabil, de a se reînnoi în straturile ei de profunzime, păș-

trîndu-și intact și asigurînd o nouă perenitate fondului său primar. Au dat seama de aceasta un Eminescu, un Caragiale, ale căror opere își păstrează nestîrbită actualitatea. Vocația patriotică a unei literaturi înseamnă a nu întrerupe nicînd acest fundamental dialog cu valoarea. Eminescu și Caragiale sînt, în acest sens, însuși viitorul literaturii române.

Olga Ghițescu

Poeții scriu printre noi și despre noi. Îi redescopăr pe cei din preajmă, firești, aceiași, fiecare plătînd mai mult ori mai puțin, mai gălăgioși, ori mai încrustat în sine, cu dragoste birul cuvîntului scris. Ceea ce unora le-a îngăduit setea de magie, altora pur și simplu strigarea înlăuntrului, a fost tocmai acest cuvînt alit de vorbit, scrijelirea lui cadențată, amară, exclamată, cuvîntul, dacă nu cît o temelie cel puțin un ungher al construcției umane.

Am auzit că bunicul meu, un bunic dintr-un sat argeșean,

avea darul satirei scurte și aprige. Am auzit-o eu pe Tinca Roibului, femeie bătrînă și singură, muncind cu ziua prin grădini, cum își spunea versurile de ea înjghebate, despre anotimpuri și vînt și despre cum să te porți spre a fi iubit.

Este în noi dorința cuvîntului ales cu ostentala, rînduit frumos și așezat spre privit și ascultat, ca hainele cele scrobite și sărbătorești pe care le porți cînd ai obosit de veșminte simple, moi.

„Că nu e om să nu fi scris o poezie”, nu-i așa, dar asta nu numai cînd a iubit, ci și înainte și între iubirile astea multe și puține și omniprezente. Să se vadă ceea ce nu se poate vedea, să se acopere ceea ce nu vrei dezvălui.

Uite-așa, mergi pe stradă și nu te gîndești că cel din față e poet, ba chiar îl depășești cu grabă mare, s-ar putea să se mire, să fie nemulțumit, și asta pentru că nici el n-ar ști că ai surprins încolțindu-ți în minte un gînd nou, subțire, dar cu totul nemaiauzit care trebuie repede, repede răsturnat în călimară.

Mihai Beniuc, un poet al tuturor

Cel ce s-a vrut și a fost „Toboșarul timpurilor noi” s-a contopit cu țarina care hrănise „mărul de lângă drum”, a mers alături de strămoșii pe care îi cinstea și îi invocase iar ei îl vor primi cu bună cuviință într-o dreaptă și veșnică odihnă. Mihai Beniuc a fost înainte de toate un poet, un poet care s-a vrut de la început al tuturor, care s-a angajat fără sfială și fără temere pe un drum urmat fără să se uite la ceea ce spun și la ceea ce nu spun despre el contemporanii celor peste șase decenii de existență literară. A scris cu frenezie și dezinvoltură, a presărat de-a lungul acestui drum roade împlinite care vor rămâne în istoria literaturii române, poezii ce îl definesc nu numai pe el, ci epocile succesive pe care le-a parcurs și le-a ilustrat dar a lăsat în urma sa și alte roade care se vestejeau chiar în clipa când ochii noștri se opreau asupra lor. A scris mult și necrologul publicat de Uniunea Scriitorilor vorbește de o cifră la prima vedere incredibilă, o sută de volume, a ilustrat toate genurile: poezie, proză, dramaturgie, critică, publicistică dar a rămas poet. Un mare și adevărat poet în ciuda inegalităților spectaculoase pe care nu le-a evitat în acest abandon frenetic în lumea ritmurilor și a rimeilor care se înlănțuiau alcătuindu-se parcă de la sine în versuri ce exprimau nu numai o necesitate funciară a vieții sale ci o datorie față de cei din jur și de cei de altădată. A venit cum însuși spunea „flăcău de pe Crișuri” cu sufletul în trei învelșuri, de jale, de dor, de răscoală. S-a manifestat ca un poet insurrecțional mărturisind cu umilință că poezii tineri ai generației sale nu-l vor putea întrece pe Eminescu, dar că Eminescu nu a cuprins întreaga durere românească. A fost conștient în anii dintre cele două războaie, de misiunea generației lui și că zilele ce au urmat lui 23 August 1944 au chemat deschis, fără ocolișuri, fără nici un fel de disimulări adevărul să la timpurile ce se nășteau și pe care versul său le-a slujit direct, celebrând momente și evenimente, fiind un cronicar al lor. Prin „Mărul de lângă drum” avea să dea simbolul poeziei sociale, angajate, militante printr-o imagine de o preocupantă accesibilitate, de o cantabilitate aleasă, de o expresivitate ce nu se poate uita. Ciudat, ani de-a rândul i-a fost dat să trăiască și clipele cind asupra lui s-a revărsat potopul invectivelor și stinjenala criticii venite chiar de la unii care îl adulaseră fără margini. A rămas și după aceea el însuși, nu s-a abătut din drum, nu a căutat să fie altul decât fusese până atunci. Tinerii au început încă din timpul vieții lui să înțeleagă, că din marea masă de versuri trimisă cu dezinvoltură de Mihai Beniuc spre lumina tiparului se pot alege poezii de o mare frumusețe literară. Timpul ne va dovedi nu trănicia întregii sale opere, ci a unei părți a ei, îl va situa cu obiectivitate și fără pasiuni conjuncturale la locul nu o dată important, pe care l-a avut în desfășurarea a șase decenii de literatură română. Și vom avea atunci imaginea poetului Mihai Beniuc, a celui ce și-a urmat cu credință un drum chiar cind părea un Don Quijote, chiar cind drumul său mergea paralel cu cel al altora. Și tot timpul va cerne și va explora poate erorile unui om care s-a lăsat purtat de patimi și influențat de răi sfetnici legind de numele lui și fapte pe care poetul trebuia să le oprească. Dar poetul va trăi nu numai în inimile noastre ale tuturor celor ce l-am cunoscut așa cum a fost în toate răsucirile lui ci și în conștiința generațiilor viitoare ce vor alege versurile acelea de o splendidă întocmire și de o aleasă expresie estetică.

Să nu ne sfimș să spunem, oricât ar părea onora de hazardat, că o antologie a poeziei românești nu poate omite versurile lui Mihai Beniuc, cel care atunci cind a fost mare s-a situat printre cei mai de seamă reprezentanți ai liricii noastre, începind din deceniul al patrulea și pînă acum. Avîntul inspirației sale i-a permis să urce pe culmile artei adevărate și nu o dată poezia lui, care a continuat o tradiție civică ardeleană, a fost și deschizătoare de drumuri. Nu era, cum s-a spus, un poet monocord ci, dimpotrivă, a vădit o varietate a inspirației care atestă mari disponibilități poetice și mai ales un suflet de poet, care nu s-a lăsat întrezărit întot-

deauna și alteori a părut că s-a pulverizat și nu s-a mai alcătuit în forma lui originală. Mihai Beniuc a rămas el însuși pînă și în eroare și nu știm dacă nu-i de preferat o asemenea asumare sinceră, deschisă a ceea ce a fost, unor întoarceri bruște și a unor uitări prea repezi. Cind spuneam că a avut răi sfetnici și că nu o dată a fost lipsit de opinii sincere mă gîndeam la cele cinci ceasuri în care l-am determinat, în anul 1974, să nu mai acrediteze tiparului o nouă ediție, întregită, cu cel de-al doilea volum al romanului „Pe muchie de cuțit”. N-a fost ușor, n-a primit cu bucurie opoziția noastră fermă pornită din respectul pe care l-am avut față de Mihai Beniuc, au trebuit multe argumente ca manuscrisul să fie pus deoparte. Și nu ne-am despărțit înamici ci, dimpotrivă, am rămas în aceleași relații de bună cuviință, pentru că în gestul nostru de refuz Mihai Beniuc a simțit mai tirziu expresia unor simțăminte de prețuire care nu ne îngăduiau să-l lăsăm să repete o greșală.

In 1987, Șerban Cioculescu și Mihai Beniuc
Fotografie de ION CUCU

În toamna anului 1980 am solicitat lui Mihai Beniuc o poezie pentru o emisiune de televiziune realizată de subsemnatul în orașul Arad de care mă simt alit de mult legat sufleteste. A scris-o și a citit-o în emisiunea respectivă ca un omagiu adus orașului adolescenței și tinereții sale. Acum poezia vede pentru prima dată lumina tiparului.

Aradul

(lui V. Râpeanu)

Motto :

Murăș, Murăș, apă lină
Treci pe mindra-n țară strină,
Dar ai grijă cum mi-o treci
Cum mi-o treci să nu mi-o neci

Arad, Arad și Murăș apă lină
Imaginea ta cum s-am-mi revină ?
Pe malul apei tale m-am plimbat
La tine-n fortăreață-am fost soldat
Pe unde-au fost și unchiul mei atavici ;
Elev am fost eu la Liceul Slavici
(Pe-atuncea se numea Moise Nicoară)
Și-am fost îndrăgostit intîia oară
De fata popii de la Socodor...
Atunci am scris și primele poeme
Tot ei, Felicie! — ah vreme, vreme !
Dar eu pe-atuncea prea visam înaltul,
Și fata popii a luat un altul.
Cind am văzut-o am strigat : Tu ești ?
Trecutul îmi părea numai povești
Țin bine minte ce nu știu urmașii :
La țărmlu drept rînd nesfîrșit plutașii
Cu plutele de mere încărcate
In roșu, galben, verde colorate,
Mindrețea toamnei noastre arădane
Pe liniștitul Murăș cu bulboane.
Acuma lumea-i alta, mai frumoasă,
Dar amintirea-n pace nu mă lasă :
Și ceea ce a fost o să-mi revină —
Arad, Arad și Murăș apă lină.

Au trecut peste cinci ani de cind Suplimentul literar-artistic al ziarului „Știința tineretului” îmi găzduia alocuțiunea ținută în aula Academiei Române cu ocazia sărbătoririi celui de-al optzecilea an de viață al unuia din marii noștri oameni de cultură, un umanist al vremurilor contemporane : Șerban Cioculescu. Era o sărbătoare sinceră, spontană, pornită din priinosul inimii, era o bucurie a fi-căruia și a tuturor pentru că ne aflam acolo, alături de cel ce ilustrase cu strălucire, tenacitate și modestie șase decenii din istoria culturii românești. Sărbătoritul a răspuns celor ce i-au adus omagiu printr-un text de o exemplară sobrietate, distincție și frumusețe literară, pagini de o elevată ținută morală în care trasa cu luciditate drumul vieții sale. Îl aveam în mijlocul nostru și îi uram ca această prezentă să dureze cel mai mult pe cel care la optzeci

conferise o cultură enciclopedică Șerban Cioculescu a așezat-o în slujba cunoașterii literaturii române din cele mai vechi timpuri pînă la apariția dinaintea cu citeva zile. Pentru că o altă componentă cu valoare exemplară a personalității sale este patriotul. Un patriotism care l-a făcut să dăruiască vasta lui cultură, spiritul său critic rafinat, puterea sa de disociere a valorii de nonvaloare, fenomenului național. De aceea a fost împotriva celor ce urmăreau să elimine anumiți clasiici din istoria literaturii române, să dea o imagine trunchiată asupra valorilor, să ofere false modele și nu a obosit să-și manifeste dezacordul față de tot ceea ce macula mesajul de o mare frumusețe morală a clasicilor noștri. Integritatea sa morală l-a făcut să nu se teamă că va fi singur, că va fi socotit „demodat”. Va rămîne astfel și un exemplu de consecvență, de cărturar care a crezut în ceea ce a scris și a scris ceea ce a crezut refuzînd să se anexeze la cauze pe care le socotea false, și să gireze experimente neviabile.

Și a fost un om de o mare modestie, de o noblete sufletească pe care nu au alterat-o nici clipele de restriște, nici cele de glorie. Voi scrie mai tirziu și nu acum cind încă nu pot să mă desprind de durerea ce mă copleșește despre Șerban Cioculescu, omul pe care l-am cunoscut timp de treizeci și doi de ani și m-a onorat cu o atenție ce va rămîne una din cele mai prețioase amintiri ale vieții mele. Voi scrie mai tirziu despre telefonul pe care mi l-a dat în seara zilei de 17 iunie înainte de a pși pragul unui nou spital de unde nu avea să se mai întoarcă, comunicîndu-mi că manuscrisul discutat cu citeva săptămîni mai înainte se află la dispoziția editurii. În răspunsul la sărbătorirea celor optzeci de ani de viață, Șerban Cioculescu a avut bunăvoința să amintescă faptul că jumătate din numărul cărților sale au apărut sub egida Editurii „Eminescu”. De atunci Domnia Sa ne-a onorat incredințindu-ne încă patru volume, Editura Eminescu făcîndu-și un titlu de mîndrie că a tipărit unsprezece volume din opera marelui cărturar. Am fost de multe ori împreună în școli și facultăți, la întîlniri cu cititorii și am admirat nu numai elocvența, darul său oratoric, ci și marea sa artă de a dialoga cu cei mai tineri din auditorii său. Discuțiile pe care le-am avut cu prilejul pregătirii volumelor, definitivării sumarelor, sugestiilor după lectura manuscriselor și a înmînării volumelor tipărite au fost pentru mine ca și pentru colegile Aurelia Bataji și Marioara Ionescu, lecții de neuitat. Lecții de modestie, de politețe, de respect față de părerea celui mai tinăr, de etică și ținută a discuției care chiar cind pornea de la puncte de vedere contrarii nu degenera în iritări și în violențe, ci avea ținuta unei confruntări intelectuale din care învingea argumentul și forța adevărului. Iar cind cartea vedea lumina tiparului, cind i-o înfățișam așa cum își lua drumul spre cititor, o emoție nezagăzuită îl cuprindea. I se părea că tirajul este mult prea mare, spre deosebire de alți confrăți care totdeauna cred invers, răsfoia cu emoție paginile și mulțumea tuturor celor ce au ostenit pentru apariția ei, cu o căldură sufletească ce nu putea să stăvilească lacrimile. Iar cind i-am propus o ediție completă a operei sale critice a stat la îndoială, ne-a mulțumit și a refuzat. Într-atit era de exigent, într-atit spiritul său critic era înrădăcinat în propria ființă încît nu-și permitea nici o slăbiciune față de sine.

Un om superior în adevăratul înțeles al cuvîntului, care a trăit cu o modestie exemplară, care s-a dedicat fără trufie literaturii, slujind-o cu o devoțiune fără margini. Cei ce l-am cunoscut avem datoria să spunem tuturor cine a fost Șerban Cioculescu, cel care ne-a lăsat nu numai o operă nemuritoare dar și o pildă de om frumos alcătuit moral ce nu-și va pierde niciodată puterea exemplară.

CĂRȚI TRADUSE

Treizeci și trei de poeme persane

Ne-am obișnuit a ști poezia persană de la cei atit de iubiti de toată lumea : Khayyam, Saadi, Hafiz. Un teritoriu poetic adjudecat, cucerit și investigat la modul superlativ. Cititorul, deci, putea fi împăcat în privința poeziei persane. Poetul însă, poetul persan s-a dovedit a fi de altă părere. Unul dintre oamenii care fac acest lucru, cu sensibilitate mereu în

stare de incandescență, cu foc lăuntric luat direct de la marii săi înaintași, purtînd făclia existenței poetice complete într-o lume grăbită și scoasă din țîșinile sale de mașinism este, în cazul poeziei persane, absolut surprinzător pentru acest decor spiritual și comportamental — o femeie. Unul dintre mulții deschizători de drumuri, probabil, într-o nouă poezie

persană ce trage spre modernitate clepsidra cu lumină a celor vechi. Fără epigonism, fără prejudecăți, fără intenția de a dărîma, totuși, idoli. Este un mod absolut civilizat de a lua în primire tradiția, de a țî-o asuma. Poeta iraniană Forugh-e Farrokhzad este tradusă recent în românește*, cu treizeci și trei de poeme ce ne relevă un chip bine conturat, o mostră-argument din vigoarea, permanenta și sensibilitatea dusă la extrem a poeziei persane de azi și dintotdeauna. Forugh a fost, în toate datele sale, un om-poet, existența-i arzînd sub semnul poeziei. Cele treizeci și trei de poeme traduse de poetul Dan

Verona și de Vasile Sofineti, îi comunică o stare sfîșietoare, prelungă, o durere în adînc : „O strigăt al prizonierului, / oare marea disperații tale / săpa-va vreodată prin această noapte dezgustătoare, / săpa-va vreodată o galerie spre lumină ? / O, strigăt al prizonierului, / O, strigătul de pe urmă al strigătului...”. Și, flește, ca orice poezie din ziua de azi, poezia scrisă de Forugh are dinamism autoreferențial, ceea ce-i dă, încă o dată, personalitate și acută modernitate. Aproape emoționant, în poezia lui Forugh descoperim vechii termeni ai ghazelului persan, iubirea avîndu-și partea ei, ca în orice poezie per-

sană ce se respectă : „Iubitul meu / este un om simplu / în lumea aceasta de fantasmă / ca pe un ultim vestigiu al unei marelui religii / între arbuștii sinilor mei / l-am ascuns”. Bineînțeles, temele volumului alcătuit de traducătorii români sînt mult mai vaste, interogația, fără a fi retorică, dîndu-le dramatism și penetrație sentimentală.

EUGEN MIHĂESCU

* Forugh-e Farrokhzad — **Întîlnire în noapte** — în românește de Dan Verona și Vasile Sofineti, Editura Univers, 1988.

Colonia, străveche urbe romană

De la Frankfurt la Köln, trecind prin Bonn, călătorul dornic să cunoască această parte a bătrânei Europe are posibilitatea de a opta pentru o deplasare rapidă pe moderna autostradă care leagă respectivele orașe vest-germane, sau să aleagă drumul mai lung și mai sinuos al Văii Rinului. Timpul pierdut pe acest al doilea traseu este însă compensat din plin de frumusețea neasemuită a peisajului. Apele întunecate ale fluviului străbat o pitorească zonă colinară, celebră nu numai prin vinurile produse aici, dar și prin salba de castele feudale care te trimt cu gândul la nu mai puțin vestita Vale a Loarei de pe meleaguri franceze. Locul își are și legendele sale, iar ghidul nu uită să-ți spună, atunci când șoseaua trece pe sub o stâncă ce stă parcă gata să se prăvale în apele Rinului, că aceasta este stinca frumuseții Lorelei, un fel de sirenă germanică ai cărei nuri, cîntăci de poezii, ar fi dus la pietre mulți pescari; atrași de cîntecul minunat al fetel — spune legenda — ei și-au zdrobit bărcile în colții de stîncă.

Prin valea îngustă au mărșăluit, în vechime,

legiunile romane și e aproape incredibil cât de multe relicve ale antichității au păstrat aceste pămînturi răsărite apoi de zbuciumul istoriei. Kolnul, destinația călătoriei noastre, e azi o metropolă modernă, conectată prin mii de fire nevăzute la ritmurile sfîrșitului de secol și mileniu, fiind principalul oraș al landului Rhenania de Nord-

erei noastre, generalul roman Marcus Vespasianus Agrippa a întemeiat, pe malul stîng al fluviului, un templu dedicat împăratului, ridicarea acestei construcții în mijlocul unei Germanii ostile, fiind posibilă numai în urma stabilirii unei alianțe cu tribul germanic al ubienilor. Orașul mai păstrează și astăzi un interesant monument al

astăzi centrul vechi al orașului și zona comercială de pe străzile din apropierea Rinului, călătorul reface, adeseori, fără să știe, desenul urbanistic trasat cu aproape două milenii în urmă de geniul arhitecților romani. Epocile următoare au sporit zestrea orașului cu noi și noi monumente, dar, dintre toate acestea, copleșitoare prin grandoare și echilibru, prin simfonia pe care generații de meșteri au scris-o în piatra dură, este catedrala gotică situată în piața centrală a Kolnului și devenită, în timp, o veritabilă emblemă a marelui oraș de pe valea Rinului.

Colonia Ara Agrippinensium, Kolnul de astăzi, e o prezentă originală în peisajul vest-german poate și pentru că oamenii locurilor sînt mai deschiși, mai „latini” în manifestări, aducînd, prin scara generațiilor, pînă în zilele noastre, o moștenire pe pe care timpul nu a reușit să atenueze; și, revenind din nou în trecut atît de bogat al acestor meleaguri, să amintim că, atunci cînd a aflat vestea că va fi încoronat ca împărat al Imperiului Roman, Traian se afla aici, la Colonia.

AUREL PERVA

Popasuri

Westfalia, centru industrial, comercial și cultural de prim rang. Aflînd toate acestea, vizitatorul este cu adevărat surprins cunoscînd și cealaltă ipostază a marii urbe de pe valea Rinului — aceea de impunător muzeu în aer liber, de depozitar al unor străvechi straturi de civilizație, multe dintre ele trimișind, prin tulburătoare conexiuni, spre sorginea latină a noastră, a românilor. Insuși numele de azi al orașului, Köln, provine de la vechea sa denumire latinească Colonia Ara Agrippinensium. După cucerirea Galiei de către Iulius Cesar, prin anul 38 al

ubienilor, singurul de acest fel descoperit la nord de Alpi. Dar, nașterea urbei romane avea să se petreacă abia 12 ani mai tîrziu, cînd împăratul Claudius se va căsători cu fiica generalului Germanicus. Devenită împărăteasă sub numele de Augusta, aceasta va conferi așezării sale natale statutul de oraș roman, care nu a încetat să se dezvolte în perioada următoare. Se mai păstrează și astăzi Turnul romanilor, fragment din zidul de incintă al cetății, o par-denumire latinească Colonia Ara Agrippinensium. După cucerirea Galiei de către Iulius Cesar, prin anul 38 al

kilometri. Străbătînd

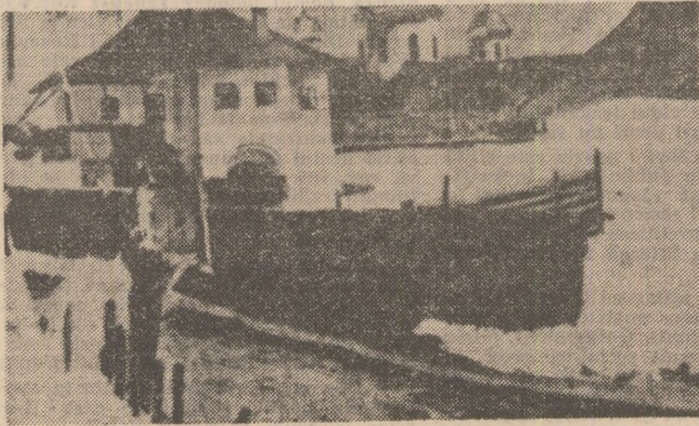
TABELA de MARCAJ

Gullit, Van Basten și Chiriță jr.

Două meciuri de-ncîntare au punctat finalul de sezon: Olanda — U.R.S.S., la Euro '88, și Dinamo — Viitorul Tg. Mureș, în finala campionatului de juniori. Olandezii au galopat la München, avînd în frunte doi pur-singe imposibil de ținut în friu: Gullit inaripatul, superb gladiator pletos și creș, și Marco Van Basten, fahirul în bocanci de fotbal, care-ar putea juca liniștit biliard cu piciorul, dacă i s-ar ivi ocazia asta! Ei doi l-au necăjit la culme pe Dasaev, umplîndu-l de gînduri și de goluri, pentru a duce frumusețe de trofeu continental în țara lălelelor și-a morilor de vînt.

Te salut bătrîne Rinus Michels, mă plec în fața ta, recunoscînd că ești un foarte mare antrenor, drept pentru care nu mai sînt prea supărat nici pe Jenei al nostru, de vreme ce-a făcut și el tot ce-a putut! Olanda, deci, rămîne incîntarea fotbalistică de peste vară, iar lingă ea, o picătură mică, dar nu mai puțin frumoasă, mi s-a părut a fi echipa juniorilor dinamoviști! Să fim cinștiți, spunînd-o pe-ai dreaptă: de prea mult fotbal mare, uităm frecvent să ne uităm la fotbalul jucat de cei mai mici! Ei bine, în finala de duminică trecută, cu unul l-am descoperit și l-am gustat din plin, trăind bucuria și emoțiile și ambițiile și drzenia acestor copii care se băteau sportiv pentru titlul de campioni de juniori ai României! Nimic mai curat, mai palpitant și mai frumos decît meciul acesta în care Dinamo-Juniori și Viitorul Tg. Mureș-juniori jucau fotbal de oameni mari pe un stadion cu mai mulți spectatori decît au avut ambele echipe în întregul campionat la meciurile lor. Dinamoviștii au învins cu 1-0, printr-un gol de toată frumusețea, semnat de talentatul vîrf bucureștean Chiriță, dar faze excelente au realizat și mureșenii, aplaudați la rîndul lor de multe ori. Finala a fost o superbă lecție de fotbal pentru noi toți, o lecție pe care au gustat-o și tribunele, o lecție dată absolut întîmplător de cei mici! Iar după finala juniorilor s-a desfășurat și finala „Cupei României” în care victoria a revenit echipei Steaua, cu scorul de 2-1. În „Cupa Cupelor” o să joace tot Dinamo! Că Steaua joacă, bineînțeles, în C.C.E.!

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

PEISAJ DIN CÎMPULUNG de ION NEGULICI, Galeria Națională a Muzeului de Artă al R.S.R., ulei pe pînză, epoca premergătoare anului 1848.

„Cîmpulung este patria mea, ai dreptate, născut, crescut între acești munți” spunea pictorul Ion Negulici în 1829, într-o scrisoare adresată unui prieten, mărturisindu-și astfel atașamentul față de orașul patriarhal, mustind de istorie, cu farmec aparte.

Această imagine a orașului Cîmpulung constituie una dintre primele peisaje de sine stătătoare din istoria picturii ro-

mânești. Se regăsește în el „aerul” specific al unei localități de munte, redată realist. Lu-crarea face parte din seria creațiilor premergătoare epocii pașoptiste cînd autorul se va dedica, cu întreaga putere, cauzei mișcării revoluționare, cauzei și luptei poporului român. Alături de confrății săi Barbu Ișcovescu și C.D. Rosenthal, Ion Negulici va alcătui un triumvirat glorios, aureolat de

frumusețea și țăria conștiinței artistice. Cunoscut ca un excelent și pătrunzător portretist, Ion Negulici se dovedește prin acest peisaj ce trebuie văzut neapărat în spațiul muzeului, un pictor dotat cu însușiri alese, cu o rară sensibilitate cromatică, cu o serie de particularități care au făcut din el unul dintre pionierii picturii românești. Rămîn de la Ion Negulici o suită de desene și picturi de o emoționantă puritate stilistică și de o mare valoare artistică.

SIMONA VĂRZARU

COLEMAN: Ați afirmat odată — imi pare rău că trebuie să repet o propoziție pe care dumneavoastră poate că n-ați dori s-o repetați — „Mi-ar fi plăcut să mă fi născut englez”. Imi amintesc că ați spus asta.

BORGES: M-am născut într-un fel pentru engleză din moment ce acasă vorbeam engleză și spaniolă. Drept care m-am născut pentru limba engleză. Chiar dacă nu vorbesc cursiv engleză, citesc în engleză foarte bine.

COLEMAN: Poate că întrebarea mea este prea tăioasă, însă mă întreb dacă pot să vă tachinez un pic. Credeți că stilul dumneavoastră de proză, care este unic în spaniolă...

BORGES: Este oare?

COLEMAN: Da.

BORGES: Știu și eu...

COLEMAN: Mulți dintre scriitorii așa numiți bilingvi spun: „Uneori gîndesc într-o limbă și după aceea mă exprim în alta”.

BORGES: Eu fac asta tot timpul cu latina. Oamenii au încercat să rescrie latina în diverse alte limbi. De exemplu, Sir Thomas Browne sau Quevedo, scriau amîndoi latina în engleză sau spaniolă.

REID: Aș dori să fac o mică digresiune și să vă rog să ne spuneți povestea cu acel taxista din Chicago, ce v-a spus el alaltăieri.

BORGES: Taximetristul.

REID: Da, taximetristul.

BORGES: Asta s-a întîmplat alaltăieri sau ieri, nu sînt sigur. Zilele mele sînt confuze. Fusese soldat. Cunoscușe amărăciunea. Cunoscușe nefericirea. Brusc, mi-a spus fără să-și dea seama adevărata putere a vorbelor sale: „Urăsc amintirile”. Mi s-au părut foarte frumoase și cred că am să pun mina pe propoziția asta și-am s-o folosesc și eu. O s-o anexas unde va. „Urăsc amintirile”. Este o propoziție minunată. Fugi și uită de lume.

COLEMAN: Ați spus cîndva că v-ar

place să vă descoperiți evreu. De ce?

BORGES: Presupun că parțial sînt evreu. Nu datorită faptului că strămoșii mei se numeau Acevedo sau Pinedo, ci pentru că una dintre cărțile fundamentale sau esențiale este Biblia, iar eu am fost crescut cu Biblia. Aș spune că fiecare dintre noi — și asta n-are nimic de-a face cu genealogia, cu singele — că fiecare dintre noi cei din vest sîntem greci și evrei.

COLEMAN: Borges, acum citiți cu ajutorul altora. Citind o carte, o ascultați. Mi se pare că majoritatea cărților la care vă referiți sînt cărți pe care le-ați citit în copilărie, în paradisul bibliotecii tatălui dumneavoastră.

BORGES: Prefer întotdeauna să recitesc mai degrabă decît să citesc.

BORGES DESPRE BORGES

Marturiile unei mari conștiințe

COLEMAN: Recitiți în memorie sau prin intermediul altora?

BORGES: Ambele, aș spune. Memoria mea este plină de citate, după cum bine știți. Inșă am și prieteni buni care vin să mă vadă și atunci luăm o carte, în general de Conrad, Stevenson sau Kipling și citim.

COLEMAN: Am aflat, de pildă, că Graham Greene a venit să vă vadă la Buenos Aires, Graham Greene v-a spus, referindu-se la poezia lui Stevenson...

BORGES: Nu cred că a venit să mă vadă. Este o persoană mult prea importantă ca să facă asta. Cred că eu m-am dus să-l văd.

COLEMAN: Să presupunem că de data asta dumneavoastră ați fost agrosor. Inșă Greene povestește că vorbeați despre Stevenson, iar el v-a spus că Stevenson a scris un singur mare poem, nu l-a numit, inșă dumneavoastră l-ați recitat.

BORGES: Presupun că era „Requ-

iem”. Nu sînt sigur. Ar fi putut fi și „Ticonderoga”, a scris alit de multe poezii frumoase și fiecare dintre ele este cea mai bună. El a reușit perfecțiunea.

REID: Considerați un amestec de limbaje, de exemplu cel anglo-hispanic, ca o posibilitate a viitorului?

BORGES: Nu, să sperăm că nu. Sper că ambele vor supraviețui în puritatea lor. Nu cred nimic despre asta.

REID: Tocmai m-am întors ieri din Puerto Rico și pot să afirm că un astfel de proces este în curs de desfășurare acolo. Dar asta nu înseamnă că cele două limbi se îmbogățesc una pe alta. Doar se stînjesc una pe alta, de fapt. Sînteți atent cînd schimbați limba în care vă exprimați? De exemplu, în

seara aceasta la masă ați schimbat de cîteva ori limba fără să vă dați seama.

BORGES: Nu, nu-mi dau seama nici odată. Treceam de la una la alta.

REID: Tot timpul.

BORGES: Da. Ambele imi erau familiare.

REID: Ce m-a fascinat în biografia făcută de Emir Rodriguez Monegal, pe care bineînțeles că n-ați citit-o...

BORGES: Nu, n-am citit-o. Subiectul acesta nu mă interesează.

REID: Așa este, subiectul acesta nu vă interesează — a fost faptul că engleza era asociată foarte mult cu tatăl dumneavoastră, iar spaniola cu mama dumneavoastră.

BORGES: Este adevărat. Tatăl meu imi vorbea întotdeauna în engleză.

REID: Chiar așa?

BORGES: Cînd a murit tata — asta s-a întîmplat în 1938 — mama a început să învețe engleza ca să fie aproape de el.

REID: Înțeleg.

BORGES: Apoi a început să facă traduceri din engleză din cărțile lui Sir Herbert Reed, lui Saroyan.

REID: Traducea pe cont propriu.

BORGES: Pe cont propriu, da. Traducea și cărți de Virginia Woolf și alții.

REID: Am impresia că făceați o anumită deosebire între engleză și spaniolă în sensul că, după cum ați spus, engleza era limbajul bibliotecii iar spaniola era limbajul gospodăriei, al lucrurilor practice.

BORGES: Presupun că da. Engleza mi se pare un limbaj foarte fizic, mult mai fizic decît spaniola, ca în expresia „pick yourself up”.

REID: Tatăl dumneavoastră nu vă vorbea niciodată în spaniolă?

BORGES: Oh, ba da. Folosea, bineînțeles, ambele limbi. Inșă eu știam că trebuia să-l vorbesc într-un anume fel una dintre buni, și alt fel celeilalte. Și după aceea am descoperit că aceste două feluri de a vorbi se numeau limba spaniolă și limba engleză. Asta era natural.

REID: Deci vi se păreau două moduri diferite de adresare, cel puțin pentru un timp.

BORGES: Moduri diferite de a vorbi cu două persoane diferite.

REID: Deci aceste două limbi sînt asociate cu oameni mai degrabă decît cu lucruri propriu-zise.

BORGES: Da, un copil nu știe ce limbă vorbește. Dacă-i spui unui copil că vorbește chinezeste, te crede.

REID: Nu are nevoie să știe.

BORGES: Nu, lucrurile îi sînt date.

REID: Deci nu vedeți nici un viitor strălucitor pentru „Spanglish”.

BORGES: Nu!

Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU

(Va urma)

*) a se reface, a se înzdrăveni.

„POEZIA POATE EVOLUA CA GEN LITERAR CHIAR ÎNTR-O CIVILIZAȚIE A IMAGINII”

ÎN EXCLUSIVITATE
PENTRU
SUPLIMENT

De vorbă cu poetul KRZYSZTOF GASIOROWSKI — Polonia

Pe Krzysztof Gasiorowski l-am cunoscut la Varșovia, în toamna trecută unde, în calitate de președinte al Asociației scriitorilor din capitala poloneză, a condus, cu pricepere și dezinvoltură, manifestarea tradițională „Toamna poeziei varșoviene”. N-am prea avut răgaz să slăm de vorbă, poetul-președinte fiind mai mult în prezidiu și comiteț de organizare, cu între confrății veniți din diverse țări, stînd cuminte în sală sau spunîndu-mi versurile în fața publicului, cînd a fost cazul. Iată-l pe Krzysztof Gasiorowski la București, la simpozionul „Poezia și Pacea”, îndeplinind, într-o populație poetică numeroasă, funcția de „cap de locuitor”. Îi transmit remarca mea care-i și o glumă și poetul rămîne pe gînduri.

— Trebuie să recunosc că astfel de întîlniri te învață ce este, cum să spun, smerenia. Pentru mine acest cuvînt desemnează o rezultantă a bunului simț combinat cu modestia. Tot autoportretul nostru construit cu grijă de-a lungul anilor se dovedește dintr-odată nepotrivit, ilizibil. Începem să ne privim cu propriii noștri ochi, fapt foarte instructiv, deși uneori dureros. Acord o mare importanță, poate chiar prea mare, manifestărilor literare și întîlnirilor față în față ale poezilor cu poezii, ale poezilor cu cititorii, deși prețuiesc cu deosebire acele versuri care înfloresc și rodesc în timpul lecturilor solitare. Dar se întîmplă și reversul. Toată abundența asta de informație anonimă, de cuvinte cuprinse de panică ce se revărsă pe toate canalele — radio, televiziune, ziare, mii și mii de cărți pe care, poate din fericiere, n-o să am timp să le citesc niciodată — face ca chiar și o poezie intimă să pară o scrisoare trimisă de nimeni către nimeni. Și atunci începi să tinjești după omul viu, concret care se ascunde în spatele textului.

— Și uite așa întîlnirile literare! Sinteți mulțumit întotdeauna de poezii vii, în carne, oase și cravată, tîrșindu-și încălțările pe plita planetei, plită care-i mai mereu incinsă?

— Întîlnirile cu un poet viu sînt eliberatoare, pentru că fiecare dintre noi este puțin un Robinson Crusoe. Se întîmplă ca la aceste întîlniri să constăți că poezii sînt niște oameni nearătoși, cum scria unul din poezii polonezi: „Curge prin tine un șuvoi de frumusețe, dar tu nu ești frumusețea”. Știu că acești oameni pe care-i vedem prima dată sînt poezii, adică indivizi sensibili, capabili de adîncă reflecție. Chiar și această femeie planturoasă, cu urme de vîrsat de vînt pe obraji, chiar și acest bărbat adus de spate, cu fața obosită. Din păcate știu puține despre ei, din păcate ei știu puține despre mine. Și ei și eu avem versuri care am vrea să fie cunoscute. Fiecare dintre noi avem treburile noastre.

— Și totuși această necesară ieșire în lume poate fi și înfrîngerea unei îngimfări, unei excesive izolări orgolioase. Credeți că poezia poate fi o formă de dialog planetar?

— Poezia este numai una din vocile sau poate chiar numai una din șoaptele înțelegerii internaționale. Dar fără poezie, fără artă în general, dialogul planetar nu se va realiza niciodată, rămîne un joc politic și atîta tot. Artă (acea anti-soasă cum o dorește Malraux) relevă comunitatea condiției umane, a destinului omenirii. Poezia este — cel mai probabil — ceea ce noi oamenii, în zgomotul asurzitor și furia lumii, trecem sub tăcere prin consens. Vom pieri dacă nu vom ști ce lăsam sub tăcere. S-ar putea ca aceste întîlniri ale noastre, la București, la Varșovia sau în alte părți să fie tocmai o dovadă a neliniștii artei contemporane și poezii se adună pentru a se consola și pentru a se convinge reciproc de alegearea (destinului?) pe care au făcut-o.

— Eu am realizat un serial de interviuri cu poezii din diferite țări. Mă preocupă tema supraviețuirii poeziei într-o eră preponderent tehnică. Spuneți-mi care este părerea dumneavoastră în legătură cu acest subiect. Omul acestui sfîrșit de mileniu mai are nevoie de poezie? Iar dacă poezia este o formă mereu modificată de romantism, mai este el o structură romantică?

— Răspunsul la întrebarea dumneavoastră poate avea numai un caracter istoric. Tinereasca, „futurista” dragoste a poeziei și tehnicii s-a încheiat cu siguranță. Astăzi nu mai urmăm — așa cum se întîmpla cu cîteva decenii în urmă și

cum se mai întîmplă în țările ce urmăresc civilizația post-industrială — eliberarea spirituală prin tehnică. Mariajul acesta s-a destrămat din nou. Există o încercare de a înțelege tehnica — mă gîndesc aici la Heidegger — ca o expresie ontologică particulară a omului. Este însă o filosofie extrem de ermetică și incapabilă să explice alienarea crescîndă a omului. Interesant este însă că Heidegger consideră poezia o condiție fundamentală a umanității, iar poetul — un paznic al existenței. Din diferite cauze am pierdut sentimentul sacralității, al sublimului muncii. Puțini ne mai amintim că „munca este singurul limbaj uman la care existența (realitatea fizică) răspunde”. Dar acestea sînt deja probleme politice și ideologice.

— Eu cred că tehnica nu poate distruge poezia. Poate numai pentru un timp s-o frîneze. Poezia contemporană este vinovată la rîndu-i că a renunțat să ia în stăpînire și să domine tehnica, s-o umanizeze și s-o domesticească. În aparență s-a concentrat asupra problemelor existențiale.

— De fapt, cred că problema nu se pune dacă tehnica va nimici poezia, ci dacă va anula nevoia omului de poezie. Această expresie sensibilă, moenită sau înflăcărată, îi mai face trebuință? Mai are el nevoie de poezie în acerbă concurență cu arta imaginii care-l asaltează la tot pasul?

— Atîta timp cît omul va fi o ființă cuvîntătoare — sper ca filmul și televizorul să nu ne imbolnăvescă atît de tare de imagine încît să uităm să vorbim — poezia care creează, confruntă și actualizează permanent limba nu poate pur și simplu să dispară. Poezia poate evolua ca gen literar chiar într-o civilizație a imaginii. Fără poezie, gîndii-vă că toate limbile naționale ar deveni limbi moarte, ca latina. Poetizarea este pe undeva o acțiune spontană și naturală a omului și este vorba aici de o chestiune mult mai profundă decît de un anumit tip de sensibilitate, fie ea și romantică. De existența poeziei nu trebuie să ne îndoim, trebuie numai să ne îngrijim mai serios de răspîndirea culturii poetice.

— Ce tendințe se înregistrează în poezia contemporană poloneză? Ce influențe o domină? Spre ce se îndreaptă tinereții poezii?

— Poezia poloneză contemporană este dominată aproape în totalitate de versul liber, uneori declamator. Criticii au introdus chiar termenul „al patrulea sistem metric”, după cel silabic, tonic, silabotonic. Cu toată întoarcerea la o anume retorică, datorită revenirii lui Miłosz, deținătorul Premiului Nobel, în poezia po-

loneză domină formele moderne de expresie; versul regulat, poetica descriptivă apar ca un fel de provocare artistică. Totuși modernitatea artistică nu constă numai în mijloacele de expresie, cu toate că versul tradițional a devenit rigid și neîncăpător. Sînt abordate uneori mijloacele dure de expresie, o poetică a antivalorilor, metafora șocantă, elipsa, tonențele asociative și jocurile lingvistice, ca de exemplu jocul cu limbajul gazetaresc. Veridicitatea existențială decide în așa măsură în privința versului încît idoli tineretului devin poezii care practică așa zisa „scriere a vieții”. Idoli sînt cei tragici, trubadurii, cei care ard de tineri și termină prin sinucidere. Wojacek, Stachura de exemplu, care au fost numiți „cascadorii literaturii”.

— Se poate vorbi de un declin al tirajelor, de o scădere a popularității poeziei?

— Traversăm — în poezia poloneză contemporană — o perioadă de răscruce. Curente și direcții artistice, grupările poetice s-au dispersat în procesul istorico-literar. S-a încheiat o epocă — acel metaforic „secol douăzeci”. Începe arta epocii „post-artistice”, iar aici nu este totul suficient de limpede. Peste toate s-a suprapus profunda și dureroasă criză politică. Circulația valorilor este destul de dificilă. Dar, vorba poetului Cyprian Norwid, „imens e vidul leagănelui, marii poezii vin cînd mari poezii nu sînt”.

— N-am înțeles încă: poezia este citită sau nu de marea public? Mă încapăținez să vă cer acest răspuns important în structura anchetei noastre. N-aș vrea să înțeleg că nu prețuiesc rolul specialistului în mecanica internă a tendințelor poeziei.

— Uncle poezii ajung cu timpul la marea public (ale unor poezii ca Harasymowicz sau, mai demult, Galczyński), altele rămîn într-un circuit social superior, în cercul intelectualilor umaniști, ba chiar numai în peștera filologilor. Dar așa trebuie să fie. În fond și textele cîntecelor sînt poetice. Există diferență de gusturi între cititorul de rînd și cititorul profesionist. Tirajele cărților de poezie într-adevăr scad treptat (debutul — 1 000 de exemplare, un poet consacrat ajunge la 3 000—5 000 de exemplare, iar un poet la modă poate atinge un tiraj de 20 000 de exemplare), dar nu veți găsi în librăriile poloneze pe rafturi nici o carte a unui poet care înseamnă ceva. Poate că poezia nu este rentabilă pentru editori și librari și în special n-o iubesc folletoniștii și ziaristii. Evident proza este mult mai populară. Proza vorbește despre oameni ale căror defecte se văd mai ușor.

Adversarii poeziei trebuie să înțeleagă că versul cuprinde un adevăr mult mai angajant, vorbește mai adînc despre noi, iar autocunoașterea reclamă curaj și efort.

— Cum e cotată în lume poezia contemporană a țării dumneavoastră? Poloneza nu-i o limbă de circulație internațională. Care-s dificultățile de receptare, de traducere? Ce poezii au ajuns să fie totuși receptați peste hotare?

— Din păcate în Europa de Vest se iau în considerație mai mult criteriile politice, decît cele legate de valoarea artistică a cărților. Din ceea ce știu eu, în R.F.G., Anglia, precum și în Iugoslavia cel mai mult sînt traduși Różewicz, Herbert (versurile lor pot fi mai ușor tălmăcite), Miłosz. În Uniunea Sovietică cel mai popular este se pare Galczyński. Consider că poezia poloneză se bucură de apreciere cu atît mai mult cu cît ea este profund implicată în destinele istorice ale țării. Cred că poezii politici stau alături de toți poezii în marea bibliotecă a lumii.

— Ne bucurăm că prin premiul de la Struga, poetul polonez Tadeusz Różewicz stă alături de poetul român Nichita Stănescu. Din păcate în anul cînd Różewicz și-a primit cununa de lauri, marea noastră poet Nichita Stănescu nu mai era între cei care aburim cu respirația oglinzile lumii. S-ar fi bucurat, sînt sigur, pentru confratele său polonez tradus de altfel destul de intens la noi. Spuneți-mi vă rog, într-o ușor altă ordine de idei, filonul tradițional al poeziei poloneze se mai păstrează? Nu mă gîndesc neapărat la Mickiewicz.

— Există la noi așa zisul clasicism. El e reprezentat de Miłosz, Herbert, Rymkiewicz. Sînt poezii care revin în poezia lor la topica și motivele clasice, dîndu-le o interpretare modernă. Din acest motiv continuitatea culturală nu e întreruptă.

— Aș vrea să ne oprim puțin la experimentul poetic, subiect pe care l-am atins oarecum în acest dialog.

— „Avangardismul” înțeles istoriceste ca filozofie a „artei moderne” pare a-și epuiza întrebările. Atitudinea formală a poetului nu mai e univocă din punct de vedere axiologic. Un experimentator de excepție este Białoszewski. Unele experimente merg pînă la stările limită ale limbajului, cum am mai spus (fascinanta „lumină întoarsă” a lui Karpowicz, dar care-a rămas numai pentru cunoașterea). Probabil că nu atît „inovația” e decisivă pentru poezie, cît categoria mult mai universală a „originalității”.

— Încă o întrebare: se poate vorbi la dumneavoastră de un conflict între generații?

— Au fost momente cînd conflictele dintre generații s-au estompat datorită unor evenimente mult mai puternice ale istoriei noastre. Ele reapar însă mereu cu toate că sînt încă destule confuzii între „generația literară” și „generația biologică”. Cele mai dese conflicte sînt între „microgenerații”, conflicte artistice și nu numai. A existat de asemeni un conflict cu „generația de război” sub a cărei influență ne aflăm încă și astăzi, poate și din cauză că de peste un secol poezia poloneză este o poezie „combatantă”.

— Aura Țapu, care a tradus pentru „Suplimentul literar-artistice al Științei literaturii” un consistent grupaj de versuri (il vom publica în curînd), mi-a mărturisit că ați privit cu mult interes Bucureștii. Cum vi s-a părut Capitala noastră, mai ales că veniți prima oară-n România?

— Mărturisesc cu părere de rău că nu știam mult despre cultura română. Mi-e cunoscut numele lui Eminescu, l-am citit cu interes pe Eliade. Mă rog, ca orice intelectual, nu-mi sînt străini Brăncuși, Enescu. Bucureștii, ca realitate palpabilă, a fost marea surpriză. Un oraș european extraordinar. N-am văzut o mai frumoasă armonie între arhitectura veche și nouă. Arhitectura m-a impresionat. Apoi am învățat aici să ies din singurătate. Mă despart de dumneavoastră păstrînd un solid sentiment al prieteniei.

LUCIAN AVRAMESCU

KRZYSZTOF GASIOROWSKI

Dintr-o frunză

Mină în mină cu o frunză și prin pădurea dezvelită și în zădar.

Frunzele se ating dar ceea ce le leagă cu adevărat nu mai este frunză

cum nu este ce le desparte cînd cad.

Mai mult decît tine

Nu te inchipui în toate rolurile. Dar asta mai mult te liniștește decît te alarmează

Și totuși cine știe dacă cîndva și undeva rolurile nu-și imaginează așa pentru ele pe fiecare din noi, și pe tine.

Și toți jucăm o singură persoană.

Singurătatea este totuși un dar mai rar decît iubirea și mai de preț, căci are din noi cel mai mult.

Și ne-o smulgem reciproc ca firele de păr. Și se răesc sufletele și inimile noastre.

De unde știi că nu există o împărțire întimplătoare a destinelor și că acest cerșetor, criminal această bolnavă, copilul, acest oprimat și celălalt, falsul triumfător nu sînt chiar tu doar că ceva mai mult decît tine.

Traduceri de AURA ȚAPU

